

ACTA CONCILII LEMOVICENSIS II⁽¹⁾

Anno 1031. die 18 Novemb. sub Jordano habiti,

In quo agitur de apostolatu S. Martialis et multis ad disciplinam spectantibus. Intermiscentur ejusdem Jordani allocutiones ad Patres synodi, scilicet : 1° Narratio brevis de rebus gestis in synodo Lemovicensi anni 1028 ; 2° Homilia in hæc verba Lucæ : *Filius hominis venit quærere et salvare quod perierat* ; 3° elogium monasteriorum diœcesis Lemovicensis.

(Apud Labb. *Concil.* tom. IX, col. 869.)

SESSIO I.

Celebrata XIV Kalendas Decembris.

Factum est illo tempore ut Dei nutu in festivitàte dedicationis templi Domini Salvatoris, quod est XIV Kalendas Decembris, congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipsa itaque dedicationis die, summo mane convenerunt omnes simul episcopi cum presbyteris et diaconibus, in ecclesiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem basilica propter coadunatum concilium solemniter pridie ornata, sicut et ecclesia Salvatoris Domini, in qua anniversaria dedicationis festivitàs ab omni Lemovicensi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque dispositæ in modum coronæ sedes episcoporum in eadem sancta Lemovicensi ecclesia, quæ est prima omnium ecclesiarum Galliæ. At ubi oratum est, et sederunt episcopi, data ab archidiacono lectione, Jordanus pontifex ait : *Cratta divina inspirante, vocatione nostra episcopi præsentibus ad nostrum suffragium, de quibuscunque opus fuerit, dignati sunt venire, qua de re omnium vestrum, dilectissimi clerici, admonemus ut in hoc sancto concilio veritatem nullus scilicet occultet, nullus timore aut favore, sive munere, sive odio, rectam perturbare præsumat justitiam. De ordine siquidem nostro in primis loquendum est, ut quæ corrigenda sunt, Deo opitulante, corrigantur, et superflua resecentur, probata vero ab omnibus corroborentur, quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in scissuris mentium Deus non est, et Deus unitate gaudet ; et illi gratiam ejus merentur habere, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Si quis vero de aliquo sibi dubius esse videtur, aut forte de quacunque re cæteros putat reprehensibiles, exeat in medium, et libere dicat, ut aut doceat aut doceatur, et derogatio confundatur de fraternitate Ecclesiæ. Ideoque hic in nomine Jesu congregati esse videmur, qualiter justitia sibi inter nos locum inveniat, et injusta exploduntur.*

Cumque de divinis strictim esset disputatum, iterum pontifex ait : *Dotorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles episcopi, et reliqui ministri Domini, et clamorem facio de sæcularibus potestatibus parochianis meis: qui Ecclesiam Dei quietam esse non si-*

A nunt, res sanctuarii pervadunt, pauperes mihi commissos et Ecclesiæ ministros affligunt, et me, qui eorum pastor sum, de pace audire nolunt. Omnes episcopi uno ore dixerunt : « Qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille ; dignum est enim ut tales, qui vobis contraire præsumunt, ab Ecclesiæ communione abscedantur. Nam quicumque vobis subditos conturbant, vos conturbant ; qui autem vos conturbant, Christum conturbant, cujus vice episcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ et apostolicæ severitate districtioris digni sunt ; et a nostro concilio justo anathemate plectendi, quousque fructuose penitendo resipiscant. »

Tunc Odolricus, monasterii reverentissimus pater, sacris, ut juxta pontificem residebat, vestibus ornatus, in corona episcoporum exurgens, facto silentio, dixit pontifici : « Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis vestri, ut priusquam de quibuspiam conferatur, quæstio Ecclesiæ vestræ de apostolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic secundum regulam veritatis pacem inveniat : hac enim præcipue de re ego et vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiscum sancti præsentibus episcopi in nomine Spiritus sancti adsunt, ecce in divinis et sæcularibus scripturis eruditi præsto sunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profiteremur esse apostolum, et memoriam ei ubique in divinis apostolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis, et aut mendaces nos per rationem ostendat, et nos libenter ei acquiescamus ; aut, quod Deo opem ferente credimus, veraces nos inveniat, et veritatem cum pace suscipiat. Toties vos rogavimus ut firmiter in omnibus ecclesiis et monasteriis per Lemovicinum statueritis hanc regulam toties excusastis id vos minime agere velle, quousque post epistolam papæ Joannis in concilio apud hanc sedem causa a comprovincialibus episcopis audiretur, et dignum et justum atque rationabile fieri per antiquorum auctoritatem judicaretur, ne videlicet vos sine consultu vicinorum agere videremini episcoporum, ne elatus aut præsumptor diceremini a malevolis. »

Et pontifex ait : *Sicut primum a Romano papa, et esse invictissime probat dies ipse quod inchoatum est, nempe 1 Kal. Decemb., incidens, ut testantur hæc acta col. 1362, in fer. v.*

(1) Fragmenta ediderat Binius post Baronium ; nunc integrum in lucem prodit ex codice ms. bibliothecæ Thuonæ. — Anno 1031, non 1034, habitum

iterum a concilio Bituricensi, in quo mea vos vice fuistis in capite hujus Novembris, absque presentia mea probatum est et collaudatum atque confirmatum, sic volo ut modo presente me in hac sancta sede beati Martialis dijudicetur juste et canonice, ut per tertiam istam auctoritatem totum schisma de omni Lemovicino deinceps tollatur edicto nostræ auctoritatis. In conspectu ergo episcoporum fiat examinatio de apostolatu beati Martialis, utrum vere sit apostolus an non.

Ad hæc apprime eruditus quidam Aniciensis ecclesiæ canonicus et presbyter Engelricus coram exurgens, ait: « Ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum esse apostolum, quia non est unus de duodecim; et dum crebro duodecim discipulos, vel duodecim sedentes super duodecim sedes audiunt, putant multi nullum esse apostolum, exceptis duodecim; nec alios septuaginta duos putant fuisse apostolos, sed tantum simpliciter discipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium vestrum illius auctoritas viri qui Vetus et Novum Testamentum de Hebræo et Græco in Latinum fideliter transtulit, qui sacrorum voluminum expositor fuit, de cujus auctoritate dubitare quempiam nefas est, cum inter omnes doctores, post apostolos, fortior columna Ecclesiæ sit. »

Tunc delato et perscrutato codice, commentum Hieronymi super Epistola ad Galatas legere episcopi fecerunt coram se, ubi Hieronymus scribit, dicens (HIERON. in caput 1 ad Galat.): « Quod autem, exceptis duodecim, quidam vocentur apostoli, illud in causa est, omnes qui Dominum in carne viderant, et eum postea prædicabant, fuisse apostolos, appellatos, ut illud Pauli: *Visus est illis undecim, deinde visus est Jacobo, deinde apostolis omnibus* (I Cor. xv), id est septuaginta duobus, qui bini a Domino ad prædicandum missi sunt. Nam et alii ab his quos Dominus elegit ordinati sunt apostoli, sicut ad Philippenses ait: *Necessarium existimaui Epaphroditum commilitonem meum, vestrum autem apostolum mittere ad vos* (Philip. ii). Et ad Corinthios de talibus scribitur: *Sive apostoli ecclesiarum in gloriam Dei* (II Cor. Silas quoque et Judas ab apostolis apostoli nominati sunt. »

Et subjunxit ad hæc Engelricus, dicens: « Si illi qui in carne Dominum videntes, eum postea prædicantes, apostoli sunt, quanto magis Martialis apostolus est, qui Domini in carne discipulus fuit, et in prædicatione maximus laborator exstitit et fructificator, ita ut Gallia signum sit apostolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem esse primum illuminatorem Galliæ, cui contradicere nullua potest. Cum ergo discipulus Domini sit sicut et Cleophas, et hanc partem occidentalem signum apostolus habeat, indubitanter apostolus est eodem ordine quo et Paulus et Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata institutio quibusdam dura esse videtur, propter usitatum sibi morem, quo ejus memoriam de confessore facere solent, tamen confidenter dico, hoc

(2) Gauzlenus abbas Floriacensis et archiepiscopus

A nemo contradicere aliqua ratione potest illi qui ejus memoriam potius de apostolo eligunt agere. »

Ad hæc quidam litterarum peritus, monasterii Masciacensis Pater Azenerius, exurgens in conspectu episcoporum, testimonium perhibuit, dicens: « Quia inter grammaticos detritus ego, et postea in palatio, nunquam in nostris monasteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam ecclesiam ante omnes Galliæ ecclesias dedicavit, audivi recitare nisi cum aliis apostolis; et merito, quia ipse populos Galliæ primus in Christo Jesu per Evangelium genuit. At postquam, jubente rege Roberto, in solo Bituricensi monasterii ejus prælationem suscepi, ibi primum aliam de hac re indebitam consuetudinem reperi, quam mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo Deus eum gradu posuit, hoc est inter apostolos, nomen et memoriam ejus ascripsi. Nam olim, antequam monachi habitum susciperem, dum Hierosolimam profiscens, apud Constantinopolim in basilica Sanctæ Sophiæ, Sabbato Pentecostes, solemni interesse officio, memini me audisse in litanis Græcis Martialem inter alios apostolos post duodecim fuisse a Græcis pronuntiatum. »

Ad hæc Odolricus explicare cœpit, dicens: « Audiant me pontifices et seniores qui coram astant. Quod Martialis semper ab antiquitate in pluribus doctissimorum locis pronuntiatum sit apostolus, mihi necesse non est testificari, ne forte adulatorius judicer testis pro ejus Ecclesiæ regimine. Adsunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent coram vobis testimonium. Non tamen est mihi tacendum quod, quando jam longe olim apud monasterium Sancti Benedicti in Francia per plures annos artibus imbuerer liberalibus, annosam monasterii legem reperi, Martialem in litanis cum aliis pronuntiarum apostolis. Pater illius loci Abbo florentissimus philosophia, quem multi vestrum noverunt, et omni divina et sæculari auctoritate totius Franciæ magister famosissimus, et postmodum gladio persecutoris martyrio coronatus apud Vasconiam, quid de Martiale scripserit, quod de eo testimonium perhibuerit, hujus urbis clero notum est. Exaluit post eum ipsius monasterii pater tum grandævitate, tum genere, cum eloquentia et disciplinis liberalibus clarus, ac demum levatus Bituricæ sedi archiepiscopus (2). Quod testimonium sancto Dei perhibuit ille, multi ex nostris noverunt. Adhuc enim vivente rege Roberto, cum antecessor meus Hugo in palatio ei apud Parisios assisteret cum multitudine nobilium et doctorum, altercatio inter Francos et Lemovicenses de re hujusmodi coram rege fieri cœpit: et ego ibi tunc præsens interfui. Dicebant isti: « Vos Franci « non recte facitis, quia Martialem cum apostolis « pronuntiat, nos recte agimus, quia eum inter « confessores recitamus. Vos ultimum apostolorum « dicitis, nos primum confessorum in litanis dicimus. » Quorum litigium archiepiscopus supradictus Gauzlenus compescuit, dicens: « Ambos hujus Bituricensis.

« rei partes nisi uniformes fuerint, altera pars altera
 « parte justior est, et necesse est ut semper justior
 « rationabilior [que] prævaleat pars. Nam omnes
 « qui Martialem inter confessores pronuntiant, non
 « bene juste, non bene perspicaciter agere mihi
 « videntur; ille enim magis est sortis apostolicæ
 « unus quam sortis confessorum. Idcirco non bene
 « recte agunt qui nomen ejus auferunt de eo in quo
 « Deus eum posuit gradu, et ponunt ubi Deus non
 « posuit. Potius est apostolico de agmine quam de
 « confessorum, qui post martyres sunt, serie. Uti-
 « que si regis qui adest nomen non inter regum,
 « sed comitum subjectorum vocabula diceret quis,
 « aut rusticus diceretur, aut malevolus regis con-
 « temptor. Et si simplicitate rustica id fieret, nil
 « moveretur rex animo, sed rusticitati facile igno-
 « sceret; si vero non simpliciter, sed contemptive
 « diceretur, non dubium quin regis animum ad ira-
 « cundiam pro contemptu suo accenderetur. Quod
 « si in tali intentione contemptor persisteret, sen-
 « tentiam contra se pro malevolo contemptu senti-
 « ret, nec tantum rex, quantum subditi comites ejus
 « et principes et amici in contemptorem irati fie-
 « rent. Revera scit omnis hæc regio quia ille prædi-
 « cator Aquitanix de gradu non confessorum, qui
 « post martyres sunt, sed apostolorum, qui ante mar-
 « tyres sunt, existit. Ego autem, si nomen ejus de
 « apostolico ordine auferrem, timerem ut apostoli
 « Petri et aliorum indignationem hac in re incur-
 « rerem, qui olim in mundo, et nunc in cælo, colle-
 « gam et sodalem suum Martialem præclarum con-
 « socium per sedilia apostolica habent. Et si nomen
 « ejus permutarem in eum catalogum quo sanctum
 « Benedictum, et Hilarium, et Martinum pronuntio,
 « metuerem quidem iram S. Benedicti, et Hilarii, et
 « Martini et aliorum incurrere, qui eum in cælo
 « gaudent ordine apostolico radiare. Illic nulla invi-
 « dia, nullum litigium inter sanctos esse potest,
 « quia regnat in omnibus unitas charitatis, et quod
 « singuli per se non habent, per charitatem in om-
 « nibus habent, ubi est Deus omnia in omnibus.
 « Nimirum si alii apostoli sunt, exceptis duodecim,
 « sicut et absque dubio sunt: ille utique apostolus
 « est, qui omne donum gratiarum a Domino cum
 « aliis duodecim accepit apostolis. Certe Martialis
 « non est nunc, nec erit alius, quam olim quis fuit,
 « et qui fuit, ipse est nunc, et ipse semper erit. Ami-
 « cus Dei fuit, amicus Dei est, amicus Dei erit. Aposto-
 « tolus fuit, apostolatus habet (nam signaculum
 « apostolatus ejus Gallia est), apostoli honorem in
 « cælo in æternum habebit. Apostolus officio fuit,
 « apostolus est remuneratione, apostolus erit in æ-
 « ternum gloria et honore. Est carnaliter de genere
 « Abrahamæ, est discipulus Domini, est a Petro bap-
 « tizatus, Christo jubente, est eidem Petro regni
 « claviculario et protomartyri Stephano consan-
 « guinitate carnis junctus, est a Domino missus, est
 « per insufflationem Domini spiritu sancto conse-
 « cratus, et potestate ligandi et solvendi sublimatus,

A « est a Domino die ascensionis suæ benedictione
 « episcopali sanctificatus, est in Sion in die Pente-
 « costes Spiritu sancto repletus, omnium gentium
 « loquelas novit, gentibus istis occiduis testimonium
 « Dei vivi attulit primus, resurrectionis Christi invi-
 « ctus existit testis. Ideoque ipsum crucifixum et
 « resurrectionem in resuscitandis extinctis semper
 « testem barbaris præferebat, dicens: *In nomine Do-*
 « *mini, quem Judæi crucifixerunt, et tertia die resur-*
 « *rexerit a mortuis, surgite qui mortui jacetis.* Ipsam
 « testificationem Dei, ejus nomen resonare videtur:
 « Martialis quippe interpretatur Græco nomine *te-*
 « *stimonium*, sive *testis vitæ*, vel, sicut alii volunt,
 « *virtus immortalis*, quia discipulum virtute resurre-
 « ctionis de morte post sex dies Petri bacterio ta-
 « ctum resurgere fecit; sive *virtus immortalitatis*,
 « hoc est *prædicator*, vel testis illius qui rex sæcu-
 « lorum immortalis solus habet immortalitatem,
 « ideoque testificator resurrectionis Christi existit
 « invicibilis. Plane si apostolus nullus est, exceptis
 « duodecim, sicut Ebionitæ hæretici prædicant, et
 « nefas est cogitare (ipsi enim nullum apostolum
 « recipiunt præter duodecim, et Paulum repudiant,
 « quia non est de duodecim, sicut Beda in Com-
 « mentario super Marcum dicit), ergo Paulus et
 « Barnabas non sunt apostoli, quod putare demen-
 « tiæ est. Nos Franci morem quem patres nostri,
 « qui primi monasterium S. Benedicti suo magiste-
 « rio innotarunt, plena nobis ratione subnixum
 « tradiderunt de hac re, ratum conservamus. Quis-
 « quis nos hac in re imitari voluerit, rectam verita-
 « tis lineam tenebit. » Quo perorato, archiepisco-
 « pus tacuit, et rex cum omni dignitate clericorum et
 « principum qui sibi assistebant, dicta archiepiscopi
 « collaudavit. Nos autem ubi regressi sumus ad banc
 « urbem, hac de re codices antiquos loci nostri perqui-
 « rere confestim curavimus, et innumeros tam penes
 « nos quam per diversas Aquitanix ecclesias inven-
 « imus, Martialem habentes scriptum apostolum. In an-
 « tiquis etiam Martyrologii voluminibus duos ejus
 « discipulos, Alpinianum et Austriclinianum, scriptos
 « esse adhuc reperimus apostolos. Sic quippe legitur
 « in vetustissimis quibusdam: *Pridie Kalendas Julii,*
 « *natalis sancti Martialis Aquitanix doctoris et aposto-*
 « *li, cum duobus apostolis Austricliniano et Alpiniano,*
 « *quorum vita signis et miraculis admodum effulsit.*
 « Ne miremini autem quod in vestro concilio testi-
 « monium hoc protuli, reverentissimi præsules, quasi
 « ipsos discipulos ejus recitari velimus apostolos:
 « hoc enim nolumus, ne vilescat, ut aiunt quidam,
 « nomen apostolicum, si tot apostolos Ecclesia pro-
 « ferat, cum hoc de ipso Martiale nonnullis ingra-
 « tum esse sciamus. Verum hæc idcirco diximus, ut
 « qui præsentibus in concilio sunt, facile perpendant
 « quia, si ante nos longe olim antiqui patres discipulos
 « Martialis non dubitaverant fateri apostolos, multo
 « magis eorum magistrum sciebant procul dubio et
 « credebant esse apostolum. Interrogentur de ipsa aq-

tiquitate majores monasteriorum per Lemovicense solum, ut impleamus illud propheticum : *State super vias interrogate de semitis Domini antiquis, quærite quæ sit via recta, et ambulate in ea (Jer. vi)*. Testificatur nobis Pater monasterii Tutclensis, quia, postquam ipse locus fundatus est temporibus Caroli Augusti, consuetum semper retinet morem memorandi Martialis apostoli. »

Interea Pater monasterii Solemniacensis Geraldus solemniter in concilio residens, sacris indumentis ornatus, ait coram omnibus : « Antiquissimos codices scio penes nos, antiquissimum habentes testimonium, Martialem esse apostolum ab antiquis prædicatum. Verum, crescente paulatim negligentia ecclesiasticorum virorum, cum alia quoque recta cœpissent depravari, hoc etiam depravatum est a junioribus, ut jam non vocaretur apostolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum et Barnabam putant esse de duodecim), ideoque permutarunt ejus nomen per litanias de ordine apostolico in confessorum seriem, zelumque bonum habentes, sed non secundum scientiam, putarent patronum suum melius honorari, si non ultimum apostolorum, sed primum confessorum dicerent, ideoque per ejus gesta in aliquibus locis confessorum eum scripserunt. Nam in vetustissimis eodicebus probatum est hoc minime per ejus gesta scriptum. Hac de re consultus est eum per omnia scribi apostolum, quam pontificem sive confessorum, quia sancti apostoli qui episcopi fuerunt, sive occisi sive non occisi gladio, omnes et pontifices et confessores vocantur, dum apostoli vocantur, pontifices autem et confessores innumeri sunt, qui apostoli non sunt. Si autem in consecratione episcopali episcopus vocatus apostolus, ubi dicitur : *Urbanus es, apostolus Christi es, sit Ecclesia mater tua, sint apostoli fratres tui, apostolatus tui gradum custodiant angeli*, quanto magis ille apostolus est qui ab ipso Domino missus et consecratus, et potestate apostolica, id est ligandi et solvendi, est sublimatus? Sed in concilium vestrum, o præules, veniat Ambrosius Mediolanensis, fortis columna Ecclesiæ; audiamus ejus super hac re auctoritatem. Tunc delato codice lectum est in commentario super Epistola ad Timotheum, ubi Ambrosius dicit (3) : « Primo itaque nascentibus Ecclesiæ tempore omnes presbyteri vocabantur episcopi sive presbyteri, et omnes episcopi vocabantur confuse et presbyteri sive episcopi; item omnes episcopi vocabantur apostoli. Cur ergo nunc discreta sunt hæc vocabula, ut jam episcopi non vocentur apostoli, non presbyteri, sed tantummodo episcopi, et presbyteri ante ordinationem episcopalem non vocentur episcopi, nisi solum presbyteri? Episcopi qui post decessum apostolorum Ecclesias regebant, cum viderent se non eandem habere quam apostoli habuerant gratiam in potestate signorum, in virtute miraculorum, in resuscitatione mortuorum, grave sibi

(3) Locus falsæ citatus.

« existimaverant vindicare apostolicum nomen, ideoque hæc duo nomina ita inter se diviserunt, ut majores sacerdotes vocarentur episcopi tantum, minores vero sacerdotes presbyteri duntaxat appellarentur. Si igitur illi episcopi quondam post apostolos virtute signorum apostolis qui Dominum viderant inferiores vocabantur apostoli, quanto magis ille apostolus est, et jure apostolus vocatur, qui a Domino omne donum gratiarum cum consortibus suis accepit, et in virtute signorum, tanquam vere apostolus, præpotens fuit? »

Cumque sileret, dixit Petrus quidam presbyter : « Hoc idem testificatum est ante hos plures annos a Regembaldo patre monasterii Milbecensis. Nam cum vos, o venerande pontifex, in hac basilica per hebdomadam Pentecostes in vestra synodo, astante multitudine sacerdotum, resideretis, allocutus estis synodum, dicens : *Nobis nascio quæ novitas de patrono nostro Martiale orta est, mihi satis dura et gravis. Alii memoriam ejus de apostolo, alii de confessore agunt; alii testantur eum apostolum, alii confessorum; quid ergo, fratres, in hoc sentitis?* At ille memoratus veneranda canitie, doctrina et moribus egregius, confestim admirando signare se cœpit signo crucis, et sic primus respondit : « Tale nunquam a divi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem inducitis novitatem. In nostro siquidem monasterio, et in cæteris in quibus a pueritia mea usque modo per Bituricensem et Turonensem provincias conversatus fui, nunquam audivi Martialem recitari nisi cum aliis apostolis. » Inter in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monasterii Solemniacensis altercetur, et diceret : « Eodem modo sanctum Frontum possumus dicere apostolum; » ille coram omnibus sic ei respondit : « Tace, inquam, frater; melius est ut sileas : quia quando nos in scholis magistrorum mel et lac bibebamus, tu solam ramina-bas fabam. Scripturam de sancto Fronto novam, cujus tu auctoritate niteris, Gauzbertus noster edidit lucri causa, qui sub hujus Lemovicæ sedis episcopo Hildegario chorepiscopus nobis exstitit. Qua autem ratione ille potest esse apostolus qui indigena Petracoricensis fuit? Profecto si ibi a puero psalterium didicit, sicut in ejus gestis legitur, et ibi clericus est factus; jam ibi sacerdotium et Christianitas erat, ubi scholæ Scripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur enim potius eremitam vixisse quam episcopum. Dicere nescis quæ signa ille operatus est, ut Petracoricenses converteret. Potius ille eos Deo acquisivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Serturninus, neque Dionysius leguntur mortuos suscitate. Et utique sine suscitatione mortuorum, sine ostensione signorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente Domino : *Nisi signa et prodigia videritis non creditis (Act. II)*. Item alibi dicitur

« Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino
 « cooperante, et sermonem confirmante sequentibus
 « signis (Marc. xvi). Apostolus nullus fuit, nisi qui
 « a Jerusalem profectus est, dicente Isaia De Sion
 « exhibet lex, et verbum Domini de Jerusalem (Isa. ii).
 « Itemque Dominus ait : Oportebat Christum pati, et
 « prædicare in nomine ejus pœnitentiam et remissionem
 « peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hierosoly-
 « ma (Luc. xxiv). Et alibi dicit : Eritis mihi testes in
 « Jerusalem, et in omni Judæa, et Samaria, et usque ad
 « ultimum terræ (Act. i). Ubi autem est locus ubi
 « Frontus Georgium legitur suscitasse? Porro apud
 « Else monstratur semper locus ubi Martialis Austri-
 « clinianum suscitavit. Martinus Turonensis tantam
 « post apostolos gratiam a Deo legitur habuisse, ut
 « trium mortuorum suscitator fieret. Discipuli ejus
 « orbem lustrasse dicuntur, si quem forte tunc juve-
 « nem invenire potuissent in suscitatione trium mor-
 « tuorum Martino similem, nec invenire potuerunt.
 « Dic nobis, frater, quos martyres, quos confesso-
 « res, quas virgines legisti post apostolos ultra tres
 « mortuos suscitasse? Nimirum hac in re etiam
 « Martialis ostenditur vere apostolus esse, eo quod,
 « ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum
 « plurimum afferret, sex mortuos tanquam vere
 « apostolus suscitavit. Sed ipsos mortuos in testi-
 « monium veritatis possumus ostendere in quibus
 « jacent monumentis. Austriclinianum quippe, et
 « filium Nervæ, duosque idolorum pontifices, atque
 « armigerum Stephani, et filium Arcadii novimus
 « ubi quiescentes expectent resurrectionem mor-
 « tuorum. Præter hos suscitavit puellam, quæ quasi
 « mortua facta erat dilaniata a dæmonio. Item pe-
 « nes Mauritaniam oppidum maritimum, qui ante
 « pedes ejus quasi mortui jacebant, ut cunctus po-
 « pulus mortuos eos crederet, novum simul viros
 « suscitavit. Veritatem dico, non mentior; nisi Mar-
 « tialis ab eo qui discipulis suis potestatem mortuos
 « suscitandi tradidit, tantam signorum gratiam ha-
 « beret, non tantam cælo gentilitatem acquireret.
 « Talibus signis barbari facile potuere fidem et Chri-
 « sti nomen suscipere. Nos atem ita, Deo opem fe-
 « rente, in Ecclesia catholica constantes sumus et
 « solidi, ut, quamvis omnia hæc apostoli officio Mar-
 « tialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur
 « apostolum, hoc est legatum Dei, nisi hoc etiam
 « ab antiquis patribus nostris esset præoccupatum. D
 « Nisi enim vere legatus Christi esset, hoc est a
 « Christo missus ad prædicandum, nunquam antiqui
 « olim eum faterentur esse apostolum, nunquam
 « nomen ejus cum nominibus aliorum apostolorum
 « nobis scriberent pronuntiandum. Hanc rem anti-
 « qui codices a Francia, ab Hispania, a gente An-
 « glorum advecti demonstrant; hoc priorum tracta-
 « tus doctorum, qui in ejus laude quædam probe
 « ediderunt, indicat. Scimus quia Deus mendacio
 « non oblectatur, sancti ejus adulatione non gaudent.
 « Veritatem requirit Dominus, propter veritatem
 « sancti pervenrunt ad regnum. » Et, ne verbo meo

A longiores faciam vos, o venerabiles Patres qui in
 hoc interestis concilio, hoc tantum breviter perstrin-
 gam, quia nunquam usque ad hunc hodiernum
 diem, qui est quinta Sabbati (xiv Kal. Decembr., fe-
 ria v), factus est liber in toto orbe terrarum, qui in
 ordine apostolorum per litanias habeat scripta no-
 mina Fronti, Saturnini, Dionysii, Juliani, Austre-
 monii, Ursini, neque aliorum, qui post Martialem in
 Galliam venerunt, Patrum; Martialis vero nomen,
 ut jam dixi, et in vetustissimis Aquitanie et Fran-
 ciæ, nec non et Hispanie, sive aliarum gentium
 libris, per innumeras litanias cum aliis apostolis
 inscriptum comperitur. Denique qui eum in duode-
 cim apostolorum serie per Canonem missæ et per
 alia loca scripserunt, sicut Paulum, et Barnabam,
 Lucam, et Marcum, et Cleopham, non utique id
 agerent, nisi eum vere apostolum scirent esse, de illo
 scilicet ordine quo dicuntur esse apostoli Paulus
 atque Barnabas. »

Ad hæc ex clericis Engolismensibus, qui tamen
 minus eruditus erat, quidam se opposuit, dicens :
 « Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apos-
 tolorum, sufficeret nobis. »

Cui mox quidam eruditus ex ipsis Engolismensi-
 bus clericis, qui tunc ab Engolisma cum episcopo
 Rohone ad concilium venerat, obviavit, respondens :
 « Adjurare episcopos in concilio isto audivimus ne
 quis scienter hic taceat veritatem; ideoque de hac re
 non audeo quin tibi coram omnibus respondeam.
 Nomina septuaginta duorum nec in Evangeliiis nec
 in Actibus apostolorum inveniuntur, et Martialis
 procul dubio unus est de illis septuaginta duobus.
 Quando autem discipulus Pauli Lucas Actus aposto-
 lorum scripsit, jam ante triginta annos Martialis
 apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu
 Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad
 urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, et Mar-
 tialem non exprimeret nominatim, juste mirareris.
 Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem
 Romam cum Martiale venit, et primum Antiochiæ,
 dehinc Romæ episcopus sedit, et quatuordecim annis
 ante Paulum venerunt Romam Petrus et disci-
 pulus ejus Martialis, et Lucas de his nihil dixit, nihil
 est quod mireris vel dubites. Si enim propter hoc
 dubitas, quasi Martialis de tempore prædicationis
 Domini non fuerit, gesta ejus non credis; et idcirco
 merito brutum animal reputaris, si tot ac tantos et
 tales, Patres doctissimos, et priscos, et modernos,
 qui ejus gesta summa reverentia et susceperunt et
 suscipiunt, nutasse hac in re arbitraris. Quod au-
 tem a quibusdam dudum audivi, necesse est mihi in
 hoc concilio proferre. Nonnulli enim, nescio utrum
 vero an falso, opinantur Martialem esse illum ado-
 lescentem qui, secundum Marcum, in passione Do-
 minum post omnes discipulos est secutus. Et hoc
 propterea opinantur eo quod tunc Martialis ado-
 lescens erat, et in Cæna nocte ipsa Domino mini-
 straverat. Etatis enim quindecim annorum erat,
 quando eum Dominus vocavit et baptizari a Petro

jussit. Alii autem illum adolescentem suspicantur esse Joannem evangelistam. Sic autem Marcus ait: *Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo, et tenuerunt eum. At ille, rejecta sindone, nudus profugit ab eis (Marc. xiv).* De qua re in commentario super Marcum Beda dicit (4): « Hic adolescens. « sive Joannes, sive alius quilibet nobis ignotus « proprio nomine fuerit, certum est quia magnum « amoris ardorem in Dominum habuerit. » Item alii opinantur Martialem fuisse illum discipulum qui, secundum Joannem, notus erat pontifici, et dixit ostiariæ, et introduxit Petrum; quod hac de re opinantur, quia de nobili fuisse legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, et asserunt ipsum discipulum fuisse Joannem. Augustinus vero in commentario super hac re sic ait (5): « Nescimus quis iste discipulus fuerit notus pontifici. Non enim possumus affirmare illum fuisse « Joannem, quia Joannes, ubicunque se commemo- « rat, hoc adjicit, quem diligebat Jesus (Joan. xiii); « hic vero prætermittit. » Alios quoque vidi qui opinabantur Martialem ipsum esse Matthiam et similitudine nominis a lingua Aquitanorum ita facile cepisse vocari, sive propterea quod non facile invenitur ubi corpus jacet Matthiæ. Ego autem pro certo teneo quod si non alius esset Matthias, et alius Martialis, uterque tam in nostris quam in Anglorum gentis libris minime in ordine apostolorum esset scriptus. Per litanias siquidem vetustorum voluminum Angligenæ gentis, quæ fidei rudimentum et ecclesiasticas institutiones a Gregorio papa percepit, Matthias et Martialis, uterque cum aliis apostolis in scriptis habetur. Proinde non ignorabat Gregorius non eundem esse Matthiam qui et Martialem. Ego autem quemdam Græcum peritum interrogans, didici ab eo Matthiam Armeniæ Minori prædicasse, et ibi in pace migrasse. Sed libenter me audiat sacer Patrum conventus. Ante hos plures annos quidam ex fratribus de monte Sinai in hanc partem advenerunt occiduum Dei disponente nutu, moribus graves, doctrina catholicæ fidei profluentes, vita per omnia honesti, utriusque linguæ periti; qui, cum diu nobiscum Engolismæ fuissent exspectantes principem civitatis, et litteris Græcis et Latinis eos videremus ad unguem imbutos, super hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore hæc regula de apostoli memoria in hac urbe frequentabatur, recuperata potius quam primo inchoata, viventibus rege Roberto et Gauzleno Bituricensi archiepiscopo. Ego autem Engolismæ positus, ubi etiam ab incunte ætate educatus sum, dum inter alios quasi sciolus viderer, ante omnes et super omnes huic sane regulæ repugnabam, putans esse vanum et falsum, sive ex elatione descendisse, quia Martialem audiebam in hac urbe Lemovicensi prædicari esse apostolum; et incautus rusticorum opinioni meam accommodabam intelligentiam, putans neminem esse apostolum præter

(4) Bedæ sensus, non verba.

A duodecim. Itaque illos conveni Græcos, sciscitans utrum Orientales Martialem nossent. Qui, alter Simeon, alter nomine Cosmas, consono ore responderunt, dicentes: « Uliques Martialem novimus apostolum, unum de septuaginta duobus. » Quibus cum diceremus: « Nescimus præter duodecim apostolos; » interrogaverunt nos: « Habetisne, inquit, per istas « occidentales Ecclesias evangelistam Lucam, qui « scribit alios septuaginta duos esse electos a Domino « post duodecim apostolos? » Et cum diceremus utique haberi, sed illos septuaginta duos a nobis non credi fuisse apostolos, sed tantum discipulos, illi protinus nos fugientes, et signo crucis se munientes, coeperunt detestari vocem nostram, dicentes: « Dis- « cedite procul a nobis, miseri, quia hæretici estis, « cum non creditis verbis Domini, dicentis ad illos: « *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos (Luc. i).* « Non creditis esse apostolos illos quos ipse incarna- « tus Dominus ad prædicandum misit? Duodecim « misit binos, et postea nihilominus binos misit alios « septuaginta duos. Græci semper Latinis sapientiores fuerunt, et Scripturæ Latinorum ex Græcorum fonte derivatæ sunt. Martialem proinde, quem « nos dicimus, ὁ ἄγιος Μαρτυριῆς, vere scimus esse « unum de illis septuaginta duobus qui cum Petro « Occidentem petiit ad prædicandum, cujus gesta, « et omnium septuaginta duorum, in monte Sinai « in eloquio nostro habemus. » Hoc ego testimonio a Græcis accepto cepi mecum multa volvere, et, curiose antiquorum voluminum arcana rimatus, frequentius Martialem comperiebam ab antiquis pronuntiatum esse apostolum. Anadverti quoque Paulum et Barnabam, Silam et Timotheum, esse apostolos, non de duodecim, non de septuaginta duobus. Perspexi quia Timotheus discipulus Pauli a Hieronymo dicitur apostolus. Marcus etiam et Lucas, Silas atque Onesimus, et alii quidam per veteres scripturas dicuntur apostoli, et memoria illis apostolica exhibetur. Sic, Deo revelante, patenter intelligere cepi vere illum esse apostolum, qui, genere Hebræus, Domini discipulus, Domini in cœna minister, Domini insufflatione Spiritu sancto repletus, a Domino potestate ligandi atque solvendi sublimatus, a Domino ad prædicandum missus, fructificator maximus in officio apostolatus existere meruit; et hanc regulam rationabilem, et auctoritatis antiquorum plenam, et Dei voluntate inspiratam, deinceps judicavi, et ex eo defendere totis viribus cepi, quod totis viribus ante ignorans persequer. Nam et episcopus noster Engolismensis Hugo, vir undequaque doctissimus, qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus successor ante hos quatuordecim annos est defunctus, in quadam sua editione de Martiale hæc locutus est: « Illis, inquit, temporibus civitas Lemovica ante omnes et super omnes « Galliarum urbes eminebat, arcem regni Aquitanici « tencens: et pervenit ad eam beatus Martialis, qui a « Domino per legationem B. Petri gentibus Aquita- « (5) Item et Augustini.

« nicis est destinatus apostolus. Qui, dum ad Burdigalam urbem ad prædicandum Vasconibus proficisceretur, transitum per civitatem Engolismam habuit. Et diu illic demoratus, Engolismensem populum ad Deum vivum convertit, ejusque primum episcopum nomine Ausonium, ex ipsa patria oriundum, quem ipse baptizaverat, ordinavit.»

Et cum quidam ex concilio dicerent: Cur Dionysius, qui longe post Martialem in Galliam venit, in libro Actuum apostolorum nominatur, cum Martialis nominatim non ibi exprimitur? Ille respondit: « Quia Dionysius gentilis discipulus Pauli fuit, et Lucas comes Pauli erat, qui in illo libro plus gesta Pauli, quæ vidit, enarrat. Sed de nominibus eorum qui tunc in prædicatione floruerunt, quid nobis vel controversiæ vel utilitatis attingat non video, cum plures nominentur ibi, vel in Epistolis Pauli, quorum memoriam in festivitibus minime novimus. De Jasono illo antiquo discipulo, de Philippo evangelista, de Apollo, de Epaphra, sive de aliis ibi nominatim expressis, nos quidem eorum mentionem per singula, quamvis speciatim, sive nesciamus sive omitamus, illi tamen populi, quibus patroni dati sunt, certum est memoriam eorum non segniter venerari. Nam, etsi Martialis memoria apud quasdam gentes annua speciatim non agatur, nobis tamen Occidentibus, qui ejus adventu illuminati sumus cœlesti claritate, qui eum in cœlo et terra patronum occiduis gentibus esse scimus, non ignobili recordatione semper pro opportunitatibus hadenda est gaudiorum. Porro autem de Dionysio Areopagita, qui in Actibus apostolorum memoratur, putare solebam ipsum esse qui in Galliam cum Rustico et Eleutherio post decessum apostolorum Petri et Pauli et Martialis venit, donec nuper contigit mihi fortuito legere commentarium Bedæ super libro Actuum apostolorum, ubi ita scriptum est (*BEDÆ in Act. xvii*): Dionysius iste Areopagita ipse est qui postea Corinthiorum episcopus factus, gloriosissime Ecclesiam rexit, et eloquio clarus multos libros ad utilitatem Ecclesiæ scripsit. — Hujus Dionysii Hieronymus in Chronico suo mentionem faciens dixit (6): « Dionysius Corinthiorum episcopus, eloquio clarus, sub Antonino floruit imperatore, quo tempore Polycarpus discipulus Joannis evangelistæ passus est: sub Trajano vero, qui quintus post Vespasianum imperavit, Joannes apostolus in pace quievit, et Clemens papa, in mare mersus, martyrio coronatus est. » Hujus Dionysii Gregorius in quadam homilia meminit, dicens (*Gregor. homil. xiv in Evang.*): « Fertur Dionysius ille antiquus venerabilis Pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agminibus foris ad explenda ministeria vel visibiliter vel invisibiliter mittuntur. » Hic autem de Francia Dionysius, unde fuerit oriundus, in passione sancti Marcelli fideliter memorari mihi videtur: sic enim ibi habetur: « Puer quidam Marcellus sub doctrina beati Sixti erudiebatur, cumque suppliciis Sixtum (6) Hieronymus falso citatus.

A « episcopum videret puer macerari, cœpit timere. « Tunc sanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Christum credere, nam mater tua Marcellina, et fratres tui Saturninus et Dionysius, jubente sancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Christianam gentes instruerent, directi sunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. » Et infra dicitur: « Profectus Marcellus cum Anastasio commilitone Christiano, ut iret ubi erat frater suus Saturninus episcopus, pervenit usque ad Argentomagum, ubi, a præside comprehensus, inquisitus est unde esset, aut de qua provincia vel civitate huc venisset, puer respondit: Christianus sum, ab urbe Roma exivi, et propero ad civitatem Tolosam, ubi fratres mei Saturninus et Dionysius commorantur. Cui Heraclius præses ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer respondit: Pater meus Ægeas, et mater mea Marcellina nuncupati sunt. — Sed si velint episcopi, ipsa passio in concilium eorum potest sine mora deferri. Hæc mihi non discrepare videntur a scriptura quæ penes nos Engolismæ de Dionysii gestis habetur. Ibi enim legitur quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit episcopum, et Hispaniæ destinaverit ad prædicandum; Dionysio vero verbi divini semina gentibus tradidit eroganda; quem in Galliam misit, sociosque ei Saturninum, Marcellinum et Lucianum, atque Rusticum et Eleutherium adhibuit. Qui cum simul pervenissent ad portum Arelatensium civitatis, Marcellinus in Hispaniam abiit, Saturninus autem Tolosam profectus est, et Dionysius cum Rustico et Eleutherio Parisios adierunt. Lucianus vero presbyter ad Belvacensem profectus est urbem. Julianus quoque Cenomanensis, ut in gestis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut passio ejus docet tempore Diocletiani et Maximiani, Decio Germanico et Grato consulibus, passus est. Verum nonnullos audio interdum movere quomodo non discrepet illud quod apud Tolosam gesta ejus de tempore narrant, videlicet si in tempore Diocletiani et Maximiani, consulatu vero Decii Germanici et Grati, primo Tolosam advenit, vel, quod verius esse mihi videtur, tempore Decii, secundum passionem supradicti Marcelli, et sub ipsorum principium tempore passus est, quomodo a Petro apostolo episcopus ordinatus et Tolosam missus est? namque a passione B. Petri, quæ, secundum puram veritatem Hieronymi, tricesimo septimo a resurrectione Domini, hoc est decimo tertio Neronis anno, exstitit, usque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 182, et a primo Decii anno usque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni 32. Fuerunt a resurrectione Domini usque in ultimum annum Diocletiani anni numero 265.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibusdam de Chronici concordia, propter adventum Martialis in

Aquitaniam, subtilis inquisitio a clericis fieret, ille Engolismensis clericus adjunxit, dicens: « Hieronymi Chronica quæ mentiri non potest, si placet, in concilium deferatur, et super hac quæstione diligenter perspiciatur. » Itaque perscrutato libro locutus est: « Licet, inquit, Beda in commentario super Actus apostolorum dicat Petrum quarto Claudii anno Romam venisse, et tricesimo nono anno post resurrectionem Domini passum esse, tamen, secundum Hieronymi Chronicam subtiliter supputatam, ita invenitur quod decimo octavo anno Tiberii Dominus passus est; post Tiberium vero regnavit Caius, et post eum Claudius, cujus imperii secundo anno venerunt Romam princeps apostolorum Petrus, et condiscipulus ejus Martialis; ipsius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, Dominum prædicare cœperunt. Post Claudium, qui imperavit annis 13, mensibus 7, diebus 28, suscepit jura principalia Nero, nihilominus annis 13, mensibus 7, diebus 28; nam 13 plenis annis regnavit, et quarto decimo plusquam medio mortuus est. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quemadmodum litteris per veredarios ei fuerat jussum. Ipsius quoque Neronis anno secundo, Paulus apostolus primitus venit Romam, hoc est quarto decimo anno post adventum B. Petri: necdum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus est. Missus est autem vincetus Romam Paulus a Festo præside Judææ, quia Cæsarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Judæos cœpit regnare, qui regnavit per annos 24, id est usque ad primum annum Gaii Caligulæ, qui fuit successor Tiberii, sub quo Herode Dominus passus est, fuitque frater Archelai, id est filius illius Herodis sub quo Christus natus est. Post Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis septem. Ipse est Herodes qui Jacobum occidit, et Petrum comprehendit; et ab angelo percussus est. Cujus Herodis anno quinto, hoc est Claudii Cæsaris secundo, Petrus et Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Post Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26, hoc est usque in secundum annum Vespasiani, quando Judæorum regnum defecit. Post Neronem quippe imperavit Vespasianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37 a resurrectione Domini, ut jam diximus, hoc est decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus passus est; et anno quadragesimo post resurrectionem Domini, hoc est tertio anno Vespasiani, Martialis assumptus est. Hæc omnia ita diligenter supputantur, ut, si secundum quosdam tricesimo nono anno post resurrectionem Domini Petrus passus est, ergo Martialis Petro supervixit uno integro anno, et crastina die, hoc est prima alterius incipientis anni die, cœlos cum Christo ascendit. Atque ipso anno quo basilicam, in qua ipse membris quiescit, in honore Petri apostoli dedicavit, post duos menses

A dierum temporalem mortem suscepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus tricesimo septimo a resurrectione Domini, hoc est decimo tertio Neronis passus est anno, igitur Martialis Petro quatuor annis supervixit. »

Hæc et his similia de convenientia annorum cum satisfactum esset, et ille Engolismensis clericus iterum diceret quia nihil mirum si Martialem Lucas nomine proprio non exprimit, cum illorum septuaginta duorum nomina non ostendat, atque Petri adventum in Antiochiam et Romam nullo modo scribat, iterum Odolricus Pater allocutus est concilium, dicens: « Ne quis forte nos dicat nunc novum fateri apostolum, et hactenus non auditum: de apostolatus ejus antiquitate, eo quod jam olim præoccupatus ab antiquis et testificatus fuerit, iterum perhibebo testimonium verum, o venerabiles episcopi. Ecce duo sacerdotes ex fratribus nostris coram adsunt, quos olim hac ipsa de causa in Britanniam misi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, præfixam legem annosam diligentius perscrutarentur, et omni submoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos pervenissent, tam in Martyrologiis eorum quam in litaniis Martialem ab antiquitate reperiebant apostolum scriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monasterium, in quo primus Anglorum episcopus requiescit corpore Augustinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis), per litanias tamen atque Martyrologia in eodem loco invenerunt eundem patronum nomine apostolico decoratum. At cum a patre monasterii perquirerent, dicentes: « Ut quid Martialem in vestris C « litaniis prædicatis apostolum, cum ejus gesta dicatis non haberi penes vos? » ille respondit: « Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac « provinca Christi nomen auditum est, a patribus « hoc nostris observatum est, quorum nullatenus « immutare possumus traditionem. Scimus quippe « doctores nostros priores de Gregorii profluxisse « magisterio; attamen sæpius inter nos conferre « indagando solemus quis iste est apostolus cujus « vocabulum in Evangeliiis et in Actibus apostolicis « minime intuemur. Et quoniam, gestorum ejus « auctoritatem non habentes, de eo non parum « hæsitabamus, ideo nomen ejus crebro a memoria « apostolica eradere putabamus. Sed econtra cum « animadverteremus quia antiqui patres nostri non « incassum hunc nobis scripserunt apostolum, id « circo nullo ausu ejus vocabulum a serie apostolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini « Galli, qui de ejus estis apostolatu, qui nobis ejus « actus enuntiat, a nostris cordibus de eo omnem « omnimodis dubitationem abjecistis, et hac de re « dudum creberrime Deo supplicabamus certos nos « reddi. Nec in adventu vestro derelicti spe nostra « videmur; imo exultandum nobis est de tam « egregiæ virtutis Domini nostri Jesu Christi discipulo. » Multa alia testimonia penes eandem gentem Anglorum de hujus auctoritatis vetustate testes veraces narraverunt nobis sese comperisse.

Illud quoque mihi memorandum est quod ante hos A
septem annos (7) rex Anplorum ducis Aquitanie (8)
regalia munera misit, simulque codicem litteris
aureis scriptum, in quo nomina sanctorum distincta
cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam
olim in concilio Pictavensi, dum hac eadem de re
questio esset, idem dux Willelmus, litteris edoctus,
in testimonium antiquitatis pontificibus ostendit.
Erat enim ibi Martialis in aliorum apostolorum ca-
talogo positus, Qui peritissimus princeps dicebat
archiepiscopo Burdigalensi, et aliis qui ibidem ade-
rant episcopis : « Conjicere, inquit, possumus
« quam egregie auctoritatis sit beatus Aquitanorum
« patronus, de quo Gregorius in illa sui laboris
« gente hanc legem tradidit observandam. Nimirum
« imperitorum est dubitare de quo sanctus papa
« Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o episcopi, R
« in hoc codice, qui apud Anglos scriptus est, præter-
« missum esse Timotheum, et Cleopham, et Silam, et
« alios, quorum nomina in Evangeliiis, et in Actibus
« apostolicis sive in epistolis Pauli leguntur, quos
« apostolos dicitis præter duodecim esse; non tamen
« prætermisum esse illum nostrum patronum, qui
« primus Galliarum fuit episcopus, cujus nomen in
« Evangeliiis reticetur, ut scilicet vere illum Dei
« fuisse sciamus discipulum in carne, et cum duo-
« decim prioribus electis discipulis maximam a
« Deo accepisse apostolatus gratiam, hanc gentem
« occiduum possidendi signum apostolatus in æter-
« num. Hoc autem in Martiale fieri videmus, quod
« etiam in Barnaba, Luca et Marco et antiqui fa-
« ciebant, et moderni hactenus faciunt. Nam eorum C
« alii memoriam de confessoribus, non de aposto-
« lis, agunt, ea tantum causa quia non sunt de
« duodecim, alii autem rectius arbitantes, non de
« confessoribus, sed de apostolis eorum agunt re-
« cordationem, eosque apostolos prædicant; ideo
« quia, de Israel genere secundum carnem procreati,
« ad prædicandum ab aliis apostolis missi sunt. Ita
« et qui Martialis mentionem de confessoribus agunt,
« idcirco agere videntur, quia non fuerit unus de duo-
« decim. Qui vero ejus de apostolo recordantur, rec-
« tius autem, quia, quanquam unus non sit de
« duodecim, ex genere tamen Abrahamæ, hoc est de
« tribu Benjamin, ortus, Dominum in carne videns,
« ejus fuit discipulus. Omne etiam donum gratiarum
« cum duodecim a Domino accipere promeruit. De D
« cætero a Domino per beatum Petrum ad prædican-
« dum Galliis missus est, ubi clara habet apostola-
« tus signa: prædicationis quippe fructificatio maxi-
« ma illi inter alios apostolos existisse probatur;
« siquidem, præter Paulum et illos duodecim, nes-
« cimus tanta copia fructificasse alium apostolo-
« rum, quanta Martialis prædicando fructificavit.

« Hæc et his similia cum super his dux peroras-
set, ejusque verbo nullus contraire quivisset, qui-
dam clericorum de eruditis ait ad eos qui sedebant
in concilio : « Non ignoramus quia Matthias de
(7) Capto hic erat cognomento Magnus.

« septuaginta duobus dudum fuerit, et post per con-
« stituentem Petrum unus de duodecim exstiterit.
« Verum alter, quem sors in duodenario non acce-
« pit, nihilominus tamen de eorum ordine qui ex-
« ceptis duodecim erant, apostolus permansit. Ipse
« est enim postea dictus Judas apostolus, qui tunc
« Joseph Justus sive Barsabas dicebatur. Ipse deni-
« que est qui cum Sila apostolo ab aliis apostolis
« missus est : unde Hieronymus divinæ legis inter-
« pres scribit, dicens : Silas quoque et Judas ab
« apostolis apostoli appellati sunt. Si ab apostolis illi
« appellati apostoli sunt, ergo vere apostoli erant;
« priores enim apostoli eos quos apostolos vocabant,
« non incassum apostolos existimabant; nec appel-
« lassent, nisi essent. Præterea Paulus apostolus, in
« quo Christus loquebatur, exceptis undecim, non
« appellaret apostolos, nisi vere apostoli exceptis
« undecim essent. Non in vanum quippe, neque
« mendaciter aliquod verbum locutus est Paulus :
« Apparuit, inquit, undecim, deinde apostolis omnibus
« (I Cor. xv). Hæc propter quosdam protuli, qui in
« concilio verbum ventilant, dicentes : Quid enim,
« si Martialis apostolus tunc erat, ut quid minime in
« locum Judæ ponebatur, quando Matthias eligeba-
« tur? Sciant itaque non solum Matthiam, sed cum
« eo et Barsabam ab apostolis electos et statutos, et
« occulta sorte Matthiam, ut in locum Judæ esset,
« assumptum; quatenus non jam undecim, sed
« duodecim primi testes resurrectionis Domini es-
« sent : Barsabam vero apostolico nomine minime
« caruisse, quia alii præter duodecim jam pridem
« sed apostolatus officium destinati fuerant, dicente
« Domino : *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter*
« *lupos* (Luc. x). Sane quis dixerit Martialem non
« fuisse resurrectionis Domini testem? Nunquid non
« Barsabas, qui unus erat de septuaginta duobus,
« sicut et Matthias, sicut apostolus tunc erat, ita
« deinceps apostolus fuit? Nonne ipse est, ut jam
« dixi, qui nunc dicitur Judas apostolus cum Sila
« apostolo? Etenim, quemadmodum Matthias prius
« erat apostolus de septuaginta duobus, dehinc au-
« tem unus de duodecim fuit, ita et Barsabas, ut apo-
« stolus erat, apostolus permansit, licet non de duo-
« decim. Eodem modo et Martialis, si unus de sep-
« tuaginta duobus fuit, ergo tunc et apostolus erat,
« et demum apostolus permansit, translato Matthia
« in duodecimum. Ut autem quidam ait, apostolus
« non numeri sed officii nomen est. Re autem vera
« illi statuti sunt duo ad supplendum duodenarium
« ordinem, qui a baptisate Joannis usque in diem
« ascensionis opera Domini viderant, perfectæ ætatis
« existentes. Si enim ipse Dominus non ante tricesi-
« mum ætatis est exorsus prædicare annum, quanto
« magis discipulos duodecim oportebat non ante
« ætatem perfectam testes Domini publicos Judæis
« esse? Porro si Martialis, quando Dominus ascendit
« in cælum, necdum vicesimum ætatis annum atti-
« gerat, quid in eo præjudicare possumus, quod mi-
(8) Willelmo.

« nime in locum Judæ substitutus fuerit, præsertim
 « cum anteriores duodecim testes vel grandævi vel
 « perfectæ essent ætatis, hic autem nondum imple-
 « tam corporis ætatem haberet? Si autem David,
 « cum adhuc esset adolescens, a Domino electus in
 « regnum, et eo jubente consecratione regia unctus
 « est, tamen non ante regnare cœpit quam triginta
 « ætatis compleret annos, quid mirum si Martialis
 « ætate adhuc adolescens unctionem sancti Spiri-
 « tus in potestate ligandi atque solvendi, et cætera
 « gratiarum charismata ad officium apostolicum
 « pertinentia, cum aliis a Domino accepit apostolis?
 « Ubi jam enim pervenit ut integræ esset ætatis,
 « hoc est annorum triginta, per beati Petri legatio-
 « nem Aquitanicæ gentilitatis apostolatam effica-
 « cissimo opere a Domino suscepit. Quod autem
 « Dominus jussit Petro ut dirigeret Martialem ad
 « prædicandum provinciis Galliarum, idem est si-
 « millimum illi quo doctoribus Antiochiæ degenti-
 « bus ait Spiritus sanctus : *Segregate mihi Paulum*
 « *et Barnabam in opus quo assumpti eos. Et illi oran-*
 « *tes et jejunantes imposuerunt eis manus, et dimise-*
 « *serunt eos (Act. 11).* Et sicut illi missi fuerunt a
 « Spiritu sancto, quamvis per ministerium discipu-
 « lorum, sic Martialis missus est a Domino in Gal-
 « liam, licet per legationem et consultum beati Petri.
 « Qui, vocante et eligente se Domino, ætatis quin-
 « decim annos impleverat tantummodo, tribusque
 « cum eo permansit, id est usque ad passionem et
 « ascensionem, post adventum denique sancti Spi-
 « ritus super apostolos in Sion, annos quinque
 « apud Judæam fecit, et post cum Petro Antiochiæ
 « septem permansit : at vero dehinc sequenti anno,
 « imperante Domino, Aquitaniam introivit, in qua
 « per viginti octo annos prædicationi institisse co-
 « gnoscitur : siquidem tertio Vespasiani anno mi-
 « gravit. » His igitur verbis æmulorum pertinacia
 cum pullulans esset facile extincta, omnesque
 peritorum acclamassent satis fuisse conveniens
 ætatis perfectionem, in illis qui duodecim apostoli
 priores electi sunt, existitisse : interim in illo con-
 cilio Pictavensi super hoc capitulo cessatum est.

Subjunxit etiam idem venerandus senior qui hæc
 perorabat, dicens : « Quid multa necesse, dilectis-
 « simi? Nil profecto hic obesse conspicitis, quam
 « illam minus congruam multorum consuetudinem,
 « non ratione perspicacem, sed incuria, ut assolet,
 « torpente, penes plures inveteratam. Quo autem
 « modo hæc quæ in multis invaluit traditio, ex quo
 « videamus fonte, descendit. Nostrorum equidem pa-
 « trum non incerta didicimus relatione quia longe
 « olim, imo ab ipsius discipuli Domini tempore, quo,
 « imperante Vespasiano, in pace occubuit, usque in
 « tempora nepotum Caroli Augusti, quando in mo-
 « nasticum canonicalis ordo, facientibus Pippino et
 « Carolo fratribus, filiis Ludovici, in quo ego rector
 « sum loco, permutatus est, eundem, Christi disci-
 « pulum passim per Aquitaniam priores nostri cum
 « aliis recitabant apostolis, ejusque de apostolo men-

tionem recolabant, donec juniores, quasi melius ze-
 lando, imo deterius sapiendo, cœperunt novitatem
 inferre, dicentes : « Licet nobis patronum Aquita-
 « niæ de loco apostolorum, in quo nunc ultimus
 « est, transmutare, ut sit nobis honorabilior, si
 « primum in confessorum serie eum dicamus ; sit
 « nobis principium confessorum, non extremitas
 « apostolorum : eligimus ut sit primus ante omnes
 « confessores, quam ultimus in apostolis. » Hoc ita-
 que arbitrio humano nulla ratione fulto, paulatim
 usque ad hæc tempora nostra talis increvit mos,
 non tamen in omnibus locis. Nonnullæ quippe Ec-
 clesiæ hodieque hac in re antiquiorem retinere vi-
 dentur observantiam, quam licet alii permutassent
 in terris, nullatenus tamen potuere ejus imminuere
 neque obscurare gloriam in cœlis, ubi ingens apo-
 stolicum decus, in glorioso rutilans apostolorum
 choro, ante conspectum majestatis gloriæ Dei pe-
 renniter possidet. Si ergo priora et antiquiora pa-
 trum, secundum veritatem et rationabilem auctori-
 tatem. Deo inspirante, recuperamus instituta, olim
 humanis adinventionibus ablata atque depravata,
 idque agimus renovando magis quam novitatem
 præsumptivam tradendo, utquid culpamur velut
 transgressores paternorum terminorum, de quibus
 scriptum est : *Ne transgrediaris terminos antiquos*
 « *quos posuerunt patres tui? (Prov. xxii.)* Cur, inquam,
 « durum id aliquibus videbitur, si rectam veritatis li-
 « neam sequimur, si perspicaciores patres antiquos
 « hac in re imitemur, si minus acutos non sectari
 « dignum ducamus? Nonne hic pater Azenerius, at-
 « que Benedictus rector monasterii Clusæ Sancti Mi-
 « chaelis, plusque alii doctissimi et reverentissimi
 « abbates et episcopi, tam præsentis quam absentes,
 « una cum Romana apostolica sede, huic sententiæ
 « testificantur nobiscum, bonumque id ac justum
 « Deoque beneplacitum ducunt? Cur autem multorum
 « opinioni incaute autem præbendo obscurare, imo,
 « quod absit! infalsare tanti gesta patroni videbimur?
 « Qua enim ratione possumus eum negare fuisse di-
 « scipulum Domini, eumque in carne secutum? Sed
 « quisnam temere inficiari audeat eum a Domino ad
 « prædicandum missum, nec non et ligandi solvendi-
 « que cum aliis apostolis potestate promotum; par-
 « temque gentilitatis enormem in occiduo climate
 « specialem in sorte apostolatus, Christo jubente ac
 « donante, beatoque Petro consultum præbente sus-
 « cepisse? Omnia hæc de illo abnuunt, qui eum aut
 « non credunt esse apostolum, aut, si credunt, non
 « libenter suscipiunt. Illi, inquam, hæc denegare vi-
 « dentur, qui eum non quemadmodum Joannem evan-
 « gelistam, sed velut Silvestrum papam, aut unum
 « de his qui Dominum in carne non secuti sunt, vel
 « non viderunt, simpliciter confessorem autumant. »

Tunc quidam, moribus et ætate grandævus, ex
 episcopis qui sedebant in concilio, Albiensis videli-
 cet Ecclesiæ pastor Æmilius, facto silentio, dixit :
 « Hunc Aquitanicæ patriæ coruscum illuminatorem,
 « qui ad hanc plagas patres nostros venit primus

salvare, quem Christus Dominus et beatus Petrus, alter imperans ut magister et Dominus discipulum et servum, alter exhortans ut condiscipulus et compropinquus condiscipulum et compropinquum, ad salutem et lumen gentium Galliarum, in tenebris et umbra mortis sedentium, direxerunt, justissimum et dignissimum esse omnimodis censemus ut, quo magis possunt, excellentiori habeamus honore, secundum tamen rectam veritatis normam. Hæc, inquam, in eo teneamus quæ non sint ultra veritatem : et quod verum et clarissimum illic est nec prætermittentes nec excedentes, quo eum magis valemus honoremus. Si enim vere a Domino ad prædicandum missus est, si discipulus ejus in carne fuit, si unus de illis est quibus dictum est : *Beati oculi qui vident quæ vos videtis (Luc. x)* ; qui eum negat apostolum, profecto constat quia veritatem prætermittit, imo impugnat. Si autem ita diceretur apostolus, ut de origine Israel discipulus Domini non esset, nec a Domino potestatem ligandi ac solvendi accepisset, ultra veritatem fieret transcensio. Ut si quis eum unum de duodecim dicat fuisse, ultra veritatem pertransit ; qui vero ita eum dicit apostolum, tanquam a Domino missum, non de duodecim, sed de septuaginta duobus unum, sive tanquam Paulum et Barnabam, qui post Domini ascensionem electi apostoli exstiterunt : hic veritatem neque contemnit, neque transcendit, verum, nec ad lævam nec ad sinistram devians, per viam rectam justitiæ graditur. Igitur si pars aliqua probabilis antiquissimorum Patrum comperitur eum dixisse apostolum, et nomen ejus cum aliis pronuntiasse apostolis, bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tramitem tenere, ut posterius nostri callem directum deinceps assuescere ipsum non cunctentur.

Hæc et his similia eo dicente, alius ex episcopis, videlicet Isembertus Pictavensis Ecclesiæ rector, cœpit explanare, dicens : « Qui de hoc verbo controversiam parit, nodum in scirpo quærit. Nos non sumus Ebionitæ, qui non recipiunt præter duodecim apostolos, et Paulum quasi transgressorem legis repudiant. Sufficit ad confodiendos adversarios hoc telum acutissimum, hoc est sola beati Hieronymi sententia. Item mucrone validissimo Pauli apostoli, nulla arte aut vi unquam retundendo, omnis pars contentiosa perimenda est. Ait Paulus quia *apparuit Dominus undecim, deinde apostolis omnibus (I Cor. xv)*, ut sciamus apostolos fuisse omnes quos Dominus in carne adhuc degens misit ad prædicandum. Ait Hieronymus, ut in præsentis recitatum est lectione : Omnes qui Dominum in carne viderunt, eumque postea prædicaverunt, fuerunt apostoli, » et cætera. Liquido constat quia Martialis Dominum in carne vidit, et eum postea prædicavit. Bonum est eum dici apostolum, quamvis non malum sit dici confessorem. Nam et apostolus Petrus si dicatur confessor, malum non est, cum confessio veritatis semper sit communis per os omnium sanctorum, tam in Veteri quam Novo Instrumento. Cum hunc

A autem patronum bonum sit confessorem dici, melius tamen est eum prædicari et apostolum, ne latere videatur sub modio claritas ejus, qua Domini discipulus et sortis apostolicæ unus esse prædicatur. Qui autem contentiose eum dicit confessorem, ideo non bonum esse mihi videtur, quia quasi negare videtur ejus proprium, et inimicitias in Ecclesia parit. Ne igitur scissura in Ecclesia Dei hac fieri possit occasione, summopere est providendum ut omnes consono corde et ore unum id quod melius est pronuntient. Sola quæ obesse videtur auribus consuetudo, in melius accipiatur, et schisma ac murmuratio atque dubietas prorsus a nostro communi cœtu aboleatur. Quod si quis contraire præsumpserit huic pacificæ concordie, de contentiosis et schismaticis unus judicetur. »

B Ad hæc venerandus ait Jordanus : *Multa, charissimi, ante hos annos hac de re facta est inquisitio, quousque hæc altercatio ad aures apostolicæ sanctæ Romanæ sedis perveniret. Super quo Dominus Joannes papa exemplar epistolæ nobis est dignatus destinare, magnopere testificans apostolatus ejus gloriam, et redarguens omnes qui eum contradicunt esse apostolum. Quæ epistola sacra conservata in promptu habetur, in qua facile claret testimonium verum Romanæ sedis.*

C Cui Bituricensis archiepiscopus Aimo respondens, dixit : « Textum epistolæ papæ Joannis omnibus Galliarum episcopis directæ, ante hos quindecim dies in concilio Bituricensi, ubi plures episcopi congregati eramus, coram nobis recitare fecimus ; ubi multa doctorum turba interfuit, qui, hanc disceptationem sub magna discretionem examinantes, invenerunt sanum esse quod Joannes papa in Romana sede, et vos in hac quæ prima omnium Ecclesiarum Gallie est, sancto Spiritu afflante, de hac justissima re instituitis. Nemo denegat eum fuisse unum de septuaginta duobus. Illis autem Dominus dixit : *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter luros (Luc. x)*. Constat ergo quos Dominus dixit apostolos, quia vere apostoli sunt. Et hunc protoducem Gallie semper plures antiquorum non cum confessoribus, sed cum apostolis pronuntiasse visi sunt. Itaque, plurimo doctorum choro persuadente, coram omni populo, in majori ecclesia Bituricensi, testimonium perhibuimus beato Martiali quia apostolus veritatis est. Curavimus enim ne Romanæ apostolicæ sedis decreto et imperio repugnaremus. In testimonium vero veritatis, in eodem concilio tomum scribere rogavimus, quem manibus corroboravimus nostris, quatenus omnibus sit notum nos de hac re a Romana sede minime velle desciscere, quia non oportet. Porro verbum idem dum in Ecclesiæ totius conspectu concionaretur, illico omnis populus quasi vir unus una voce Dominum benedixit, pro sui gloria patroni. Sicut igitur Romana testificatur Ecclesia, cui contradicere nefas est, et quemadmodum in prædicto Bituricensi testificati sumus concilio, ita in præsentis concione generali hanc sen-

tentiam justam et necessarium sanctæ Ecclesiæ testificamur esse. »

Tunc Deo amabilis Jordanus respondit (9) : Hoc equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc est in primo anno dedicationis hujus Lemovicensis basilicæ Redemptoris nostri, quam hodie exultanter hæc civitas nobiscum recolat, viventibus tunc doctissimo rege Francorum Roberto, et Gauzleno metropolitano prædecessore vestro, hæc sedes Lemovica non sine enormi auctoritate divina recepit, paucis memorare libet. Post multas enim hujus capituli altercationes, aliis assentientibus, aliis vero repugnantibus, cum super hac re factæ multæ essent litanix, ut hoc verbum, nisi Dei esset bona voluntas, in concordia hujus sedis minime resideret, advenit synodalis ad hanc ecclesiam conventus, ubi tertia die synodi omnis sacerdotum generalitas, ac cæterorum clericorum numerositas, una nobiscum nobilium virorum et legis doctorum adjuncta multitudine, credo Deo gubernante, unum cor et unam voluntatem hora dici tertia suscepit; taliterque omnibus inspiratum est, ut pacifice, et libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc susciperetur ab omnibus sententia, deincepsque immutabiliter per nostram diocesin observaretur. Et bene placuit omnibus qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus, ut, quemadmodum multitudini novitas videbatur, ita contra hanc altera quidem res nova, sed magna et gloriosa, adversus omnes æmulos confirmaretur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, sacratissimum corpus patroni a suo letavimus tumulo, et piissimo obsequio transtulimus super hoc sanctum altare, quod in honorem protomartyris Stephani ipse consecravit. Facta sunt hæc Dominica Resurrectionis die (10), in ipsa solemnitate inventionis corporis beati Stephani, atque hujus sancti templi consecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, simulacris. Quæ res ita nobis convenire visa est, ut, sicut ille vivens hanc suam sedem totius Aquitonicæ gentis fontem baptismi et illuminationis evangelicæ fecerat, ita corpore suo eandem visitando perlustrans, isthic nobis hujus daret initium observationis, hocque institutum membra in reliquum conservandum non cunctarentur, quod exordium in capite suo sumebat. Super hoc itaque altare eodem die mysteria in gloria apostolatus ejus solemniter celebravimus. Quod semper in reliquum celebrare tam hic quam per omnes nostræ diocesis ecclesias et monasteria mandavimus, ut videlicet ulterius non in confessoris, sed in apostoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret. Hanc etiam diem statuimus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad suam sedem egregius pastor translatus est, qua etiam die cathedra ejus, hoc est ordinatio, sive initium episcopatus ejus est. Non quod eadem die consecratus sit in episcopum (nam die ascensionis Domini consecrationem

(9) Acta concilii Lemovic. 1 an. 1029.

(10) Anno 1029, quo anno dies 3 Augusti erat dies

A episcopalem cum aliis episcopis a Domino accepit, quanto elevatis manibus benedixit discipulis Dominus, et ferebatur in cælum), sed sicut est cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, non quod tunc consecratus sit episcopus, qui a Domino jam olim consecrationem susceperat pontificalem, sed quia tunc primum in illa die apud easdem ecclesias sedit, ad suscipiendum super populum Dei regimen pastorale: ita in hac die, quæ est tertia mensis Augusti dies, hanc domum de fano dæmonum fecit Christi templum, et in ipsa Ecclesia hac primum sedit, suscipiens in populo curam et regimen pastoris: quem duo sacerdotes Dei, Austriclinianus et Alpinianus, discipuli ejus, inthronizasse creduntur in hujus ecclesiæ cathedra, in testamento veritatis, ut ubi duo vel tres congregati essent in nomine Salvatoris, in medio eorum ibi Dominus esset. Nam et beatum Petrum Linus et Cletus discipuli ejus sacerdotes, imo cum eis idem beatus Martialis condiscipulus ejusdem beati Petri, apud primam Romanam Ecclesiam inthronizasse creduntur: quæ ecclesia prima, ut quidam dicunt, est apud titulum qui vocatur Ad primum, et est in honore levitæ Stephani primi martyris; ut alii autem ferunt, est apud Lateranis, quia ibi patriarchium est. Altera ergo die, quæ est post dedicationem hujus sacrosanctæ basilicæ, sive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, translatio patroni ad suam sedem, sive festivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebrari solita est in hac eadem sancta Lemovicensi ecclesia. Eodem vero die, consummatis cum tripudio mysteriis, et de apostolica commemoratione instituta fœderato cum pace inter se universo clero et populo, sacratissimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Posuimus autem sub anathemate eos qui in nostra diocesi ulterius hanc inquietare præsumerent sententiam (11). Post multum vero temporis, cum in nonnullis per Galliam ecclesiis de hoc verbo murmur fieret, et quidam dicerent. « Quomodo potest apostolus esse qui in Evangeliiis non dicitur, sed nec in Actibus apostolorum manifestatur? » alii vero putarent nunquam hactenus dictum id esse, sed noviter a nobis primum, quod absit! usurpatum esse, iterumque gravis altercatio pullularet, Deo dispensante, directa est nobis super hac re epistola ab apostolicæ Romanæ sedis papa Joanne. Tunc unanimi consulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut suscipiendum aut non suscipiendum, congregatio episcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decernitis hanc non suscipi debere sententiam, nec a me ultra suscipienda est, sed magis impugnanda. Si autem suscipitis, et ego ita suscipio, sicut ante susceperam, ut quicumque nostræ diocesis in eo scandalum generare ulterius præsumpserit, tam vestra quam nostra coercetur animadversione.

Tunc archiepiscopus ait: « Sicut jam dixi, et iterum nunc palam omnibus dico, quemadmodum Dominica.

(11) Hactenus concil. Lemovic. 1.

Romana Ecclesia suscipit, et suscipi per textum epistolæ mandat, et hanc ipsam rem Bituricense concilium nuperrime collaudavit, sic laudo hoc bonum esse, et in pace suscipio, et hujus sancti concilii fraternitatem absque schismate suscipere id obsecro et exhortor. Si quis autem exhortationi nostræ non acquieverit, habeat judicem Deum, uniuscujusque conscientie testes. Verumtamen comprovinciales nostros necesse est, nisi susceperint, admoniti [for. admoneri ut] obediant Romanæ sedi capiti suo, severa auctoritate nostra compulsi. »

Ad hæc Jordanus venerabilis ait : *Ut video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace suscipitur, gratias agimus Jesu Christo Domino Salvatori nostro; et benedictus Deus, qui hanc sanctam Lemovicensem Ecclesiam sacerdotio beati Martialis nobilitavit, et hanc gentem occiduam ejus fructifera prædicatione ab idolorum servitute ad veram libertatem retraxit. Ipsi Patri Domini nostri gratiarum actiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem sub modio occultari, nec civitatem supra montem positam abscondi; sed quod ab antiquitate patres nostri priores probantur præoccupasse, nunc eventilatam prudenter in diebus nostris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cælum et terra transibunt, sed verba et promissa Dei non præteribunt. Et si beatus Martialis lux mundi a Domino vocatus est, eulem promissio Domini impossibile est quin compleatur in eo, qui officio apostolatus et prædicationis claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipso, jure rutilat fulgore apostolico.*

Iterum conversus ad archiepiscopum, locutus est, dicens : *Jam, si placet, venerabilis pater, absolvatur hodiernum concilium, ne populus festivus tædio moræ nostræ gravetur. Crastina enim et tertia die de aliis disputaturi Deo erimus auxiliante. Nunc ergo simul omnes ad ecclesiam Salvatoris nostri procedamus, ubi non multus exspectat populus, stationem ibi festum agamus et sacrificium pro solemnitate unus ex nobis Deo offerat. Nos quoque reliqui illic circumstabimus, et populum de præsentis concilio admonebimus, et pacificis benedictionem, bella volentibus maledictionem, secundum legem Domini præponemus.*

Ad hanc sermonem de sedibus suis surrexerunt episcopi, et cum timore Dei processerunt, ascendentes ad locum templi, ad audienda solemnia sacrosanctæ basilicæ. Rogante vero venerabili Jordano, metropolita Bituricensis sacro usus pallio ad celebranda sancta accedit. Inter laudes autem, quæ typico Græco nomine dicuntur a conversione vulgaris modulationis, dum versus sanctæ Trinitatis a cantoribus exclamaretur, illico omnes episcopi, cum archiepiscopo et diaconibus cæterisque ministris ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuaque tam sibi quam ministris altaris pacem, ut mos est, dederunt; deinde per circuitum altaris in sedibus præparatis resederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id est festivis laudibus, ornatisime expleto, primam orationem de solemnitate ec-

clesiæ dedit archiepiscopus; secundam, audiente omni ecclesia, de beati Martialis commemoratione annexit. Quæ oratio in hunc modum continetur :

Omnipotens sempiterne Deus, qui beatum Martialem apostolum ecclesiæ tuæ sanctæ præesse voluisti, quæsumus, nobis, ejus suffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præsertim palam omnibus voluit protulisse, ut testimonii apostolatus beati patroni clarus assertor liquido patesceret. Quæ oratio, cum Secreta, et Præfatione, et ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana esse dicitur, quia a Joanne papa Romano ad Lemovicenses directa jamdudum fuerat.

Post Evangelium denique lectum, facto in plebe silentio, Jordanus pontifex, conversa facie ad plebem, astans coram altari in eminentiori loco, sic alloqui cœpit populum, dicens : *Audivimus, dilectissimi, verba sancti Evangelii : « Quia venit Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat (Luc. XIX). » Ideo enim Salvator dicitur esse Dominus noster Jesus Christus, quia omnes peccantes vult ad salutem revocare, dicente Apostolo : « Fidelis sermo, quia Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum (I Tim. I). » Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixisset, atque ad milites, deprædantes, sive per calumniam vel potentiam res sanctuarii et pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea juste restituerent quibus rapuerant, retraxisset sermonem, ad ultimum adjecit, dicens : *Ecce propter vestram pacem, dilectissimi, hic adsunt pastores Ecclesiarum, sancti fratres nostri episcopi, qui ad sublevandum onus mei ponderis, et vos salvandos atque pacificandos, dignati sunt ad hanc urbem convenisse, sequentes Domini nostri Jesu Christi exemplum, qui venit « quærere et salvum facere quod perierat. » Qua de una re cum illis moneo vos, obtestans in Domino Jesu, quatenus nemo vestrum illis inobtemperans existere præsumat, nemo sese a concilio isto excusando subducat, sed omnes principes et capita populorum ex Lemovicensi provincia in crastinum et tertium diem ad nos cum pace convenient, et nullus a nostro cœtu communi secedat, nisi a nobis voluntario animo jussus. Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præsumat, sive in facultatibus, sive in domo ejus, neque dum hic steterit, neque dum ad propria redierit, neque ante septem dies postquam regressus fuerit. Nemo in hac congregatione seditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat; nullus, ut assolet, quasi propter justas querelas pugnam inire constituat; nullus hic expeditionem neque equitatum tneat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quispiam inquirat, si forte pax nobis a Domino tribuatur quieta, quia hic conventus proprie conventus Domini est, ad inquirendam pacem, ad consolandam sanctam Dei Ecclesiam.**

Hæc qui observaverit, tanquam fido pacis, imo Dei,

a Domino nostro Jesu Christo, et sanctis apostolis eius, absolutionem conferimus peccatorum, et benedictionem æternam, ut sicut Dominus beato Petro, et huic beato Martiali, ad cujus sacratissimum corpus assistimus, cæterisque apostolis virtutem atque potestatem ligandi atque solvendi tribuere dignatus est, ita a peccatorum nexibus absolvere dignetur eos qui de pace et justitia Deo et nobis, qui ejus vice, licet indigni, fungimur, obedire festinaverint. Qui autem pacem nostram non susceperint, tanquam non Deum, sed diabolum sequentes, huic damnationi, quam modo eorum recitare jubebimus, subiacebunt. Pax autem nostra ad nos revertetur, sicut Dominus in Evangelio ait: « Si fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur (Luc. x). » Tunc jubentibus episcopis, idem qui evangelium pronuntiaverat diaconus, sic in tomo chartæ excelsa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens:

« Excommunicatio in seditiosos. Ex auctoritate Dei Patris omnipotentis, et Filii, et Spiritus sancti, et sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostolorum principis, et beati Martialis, et aliorum apostolorum, atque omnium sanctorum Dei. Nos episcopi, in nomine Dei specialiter congregati, Aymo archiepiscopus Bituricensis, Jordanus antistes Lemovicensis, Stephanus Anciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus Minatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Caturcensis, Isembertus Pictavensis, Arnaldus Petracoricensis, Roho Engolismensis: excommunicamus illos milites de isto episcopatu Lemovicensi, qui pacem et justitiam episcopo suo firmare, sicut ipse exigit, nolunt aut noluerunt. Maledicti ipsi et adjuvatores eorum in malum: maledicta arma eorum, et caballi illorum: erunt cum Cain fraticida, et cum Juda traditore, et cum Dathan et Abiron, qui vivi introierunt in infernum. Et sicut hæ lucernæ exstinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum exstinguetur in conspectu sanctorum angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem atque emendationem sive pœnitentiam dignam venerint in iudicium episcopi sui. »

Omnes episcopi et presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valde expavit, et omnes clamaverunt, dicentes: « Sic exstinguat Deus lætitiã eorum qui pacem et justitiam suscipere nolunt. »

His dictis, dominus Jordanus ait ad populum: *Hæc verba maledictionis eodem dicta sunt tenore nuper in sancto concilio Bituricensi in adversarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenses, Deo donante, pax firmata est, ita inter Lemovicenses pacem fieri optamus.* Post hæc singuli episcoporum, et ultimus archiepiscopus, de pace populum monuere, dicentes: « Sicut pastor vester ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, et uno consensu, ex auctoritate Salvatoris Jesu Christi Domini nostri, et beati Petri, atque beati Martialis,

sanctorumque aliorum apostolorum, quibus proprie a Domino collata est potestas ligandi atque solvendi. Quidquid hic pastor vobis a Deo datus confirmat, confirmamus, et quidquid destruit, destruimus; ligamus quos ipse ligat, benedicimus quibus benedicit. »

His et hujusmodi peroratis, facto silentio, cum ad horam confractionis Dominici corporis ventum esset, atque ex more archiepiscopus benedictionem populo funderet, super beati Martialis nomine mentionem interset, ita dicens: « Benedicat et custodiat vos omnipotens Deus, domumque hanc sui muneris [numinis] præsentia illustrare, atque suæ pietatis oculos super eam die ac nocte dignetur aperire. Amen. Concedatque propitius ut omnes qui ad solemnitatem anniversariam dedicationis hujus basilicæ hodierna die convenistis, intercedente beato Martiale apostolo, et cæteris sanctis suis, quorum reliquie hic pio venerantur amore, vobiscum hinc veniam peccatorum vestrorum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum interventu ipsi templum sancti Spiritus, in quo sancta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, effici, et post hujus vitæ labentis excursus ad gaudia æterna feliciter pervenire mereamini, » et cætera quæ in episcopali benedictione proferrî solitum est. Secundus tamen benedictionis ille versus in eo codice, sicut et in nonnullis aliis, nomen beati Joannis evangelistæ inscriptum continebat; verum, ut dixi, ob loci festivitatis opportunitatem, convenienter et consulto hæc circumstantium peritorum assensu ab archiepiscopo in beati Martialis proprietate et gloria dicta sunt. Quod valde placuit omni Ecclesiæ summo amore et tripudio. Certissimum quippe tenemus ea placere Spiritui sancto, quæ plurimorum fidelium consensu in unam voluntatem conveniunt, juxta quod scriptum est: *Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una (Act. iv).*

Claudente luce diem, finitis vespertinis solemnibus, Æmilius pontifex, veneranda canitie angelicus, in eadem basilica, hanc, propter patrociniũ beati Martialis, benedictionem dedit populo, dicens: « Omnis qui vos in apostolicis tribuit consistere fundamentis, benedicere vos dignetur, beati Martialis apostoli sui intervenientibus meritis, » etc. quæ sequuntur. Consilio autem inito, episcopi semetipsos altrinsecus monuerunt ut, tarditate remota, crastino valde mane, quod illuxit sexta feria, ad concilium iterato cogerentur in unam. Quod qualiter actum sit, sequenti lectione paucis perstringendo reservabimus, postulantes Dominum ut utilia quæ oculis ipsi vidimus, et auribus præsentibus audivimus, memoriæ nostræ suggerere ad litteris mandandum dignetur Deus et Dominus noster Jesus Christus, cum quo est gloria Patri una cum Spiritu sancto, per immortalia sæcula sempiterna. Amen.

SESSIO II.

Celebrata XIII Kalendas Decembris. — Inserta est enarratio rerum in concilio Lemovicensi anno 1019. gestarum.

Secundo interea concilii die, post anniversariam Dominicæ basilicæ solemnitatem excursam, surgentes episcopi ad psallendum ante lucem, atque cum aurora lucis daret primum initium ipsi diei, altaris mysterium Domino persolventes, valde mane, antequam clarius illucesceret, ad basilicam sanctæ sedis aggregati, congruenti et disposito ordine intraverunt ad concilium. Litaniam imposuit illis tribus diebus jam dictus dominus Azenerius, venerabilis pater monasteriorum sancti Martini Masciacensis, Sanctique Benedicti Floriacensis, qui una cum antistite Bituricensi ad concilium Lemovicense advenerat. In quibus litiis beatum Martialem inter aliorum apostolorum nomina enuntiavit per singulos dies. Nam hæc illi et suis antiqua inerat consuetudo, sicut ipse cunctis in concilio publice prædicabat. Erat autem apprimè liberalium artium peritus, qui dicebat valde fieri inconveniens, eum qui potestatem ligandi et solvendi a Redemptore cum aliis apostolis acceperat, inter eos sanctos qui non acceperant prædicari. Licet enim omne episcopi potestatem habeant ligandi et solvendi, non tamen eam a Christo privatim alii acceperunt, nisi tantummodo illi qui eum in carne beatis oculis viderunt et secuti sunt, et ab eo prædicandum missi sunt; dicente Domino: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt* (Joan. xx.) Porro cum orassent omnes in unum, et ab archidiacono data esset congrua lectio, et deinde consequenti ordine ab eo qui verbum declamatorie jubentibus episcopis fecit, doctrina ex Scripturis divinis et de fide catholica promulgata esset: iterum inter episcopos sermo habitus est de veritate requirenda, et usque ad mortem observanda, de fallacia notanda et ad nihilum redigenda, de justitia, de pace, de Patrum statutis inviolabiliter tenendis. In primis itaque, antequam de aliquibus inter episcopos confabulatio fieret, exstitit ex majoribus quidam qui archiepiscopo diceret: « Quosdam, charissime Pater, ex clericorum ordine in hac sede et in hac urbe modo esse deprehendimus, qui non ratione, sed levitate vestris non obsequi parant verbis, quibus hæsterno concilio agitatum est de beato Martiale Aquitanicæ doctore, ut potius inter apostolos quam inter confessores pronuntiari ab omnibus recte debeat. Super qua re quidam adhuc, velut novitatis nacti occasionem, murmurant in angulis.»

Cui archiepiscopus ita respondit: « Nullus nostrum ignorat, hæsterno [die] coram omnibus rationabiliter esse definitum, quod beati Martialis legationis testimonium ab antiquis præoccupatum et testificatum sit; et quia, sicut caput nostrum Romana sancta apostolica sedes comprobatur, ita nos ejus

A membra hoc idem debemus suscipere, et omni veneratione amplecti; et quia qui potestatem ligandi atque solvendi proprie a Christo, in terris in carne adhuc degente, acceperunt, absque dubio apostoli sunt; et quia nemo contradicere vero potest, beatum Martialem a Christo in terris in carne adhuc degente potestatem ligandi et solvendi cum reliquis apostolis accepisse. Sancti etiam doctores et patres nostri antiqui, columnæ Ecclesiæ fortiores, proclamant omnes qui Dominum in carne viderunt, eumque postea prædicaverunt, fuisse apostolos appellatos. Et quis negaverit beatum patronum istum vidisse Dominum in carne, et eum postea prædicasse? Paulus quoque doctor gentium alios, exceptis undecim, scribit esse apostolos, dicens: *Apparuit Dominus undecim; deinde apostolis omnibus* (I Cor. xv), hoc est septuaginta duobus, de quibus indubitanter unum esse credimus beatum Martialem. Nam et cum Dominus diceret: *Nonne vos duodecim elegi?* (Joan. vi.) nunquid dixit: *Nonne vos duodecim apostolos elegi?* Potius subauditur, *discipulos*, teste Joanne evangelista, qui ait: *Multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant* (Ibid.). Dixit ergo Jesus ad duodecim, subauditur, *discipulos*. *Nonne vos duodecim*, subintelligitur, *discipulos, elegi?* Et profecto constat multitudinem fuisse discipulorum Domini, illosque specialiter fuisse apostolos, quos ipse Dominus elegit, et misit ad prædicandum. Nonne electi ad prædicandum fuerunt illi de quibus Lucas ait evangelista: *Designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos* (Luc. x). Sed quia contendunt de beato Dionysio et aliis Patribus antiquis Galliarum, nunquid Dionysius et Saturninus, genere gentiles, ab ipso Jesu, antequam in cælos ascenderet, acceperunt potestatem ligandi et solvendi cum his qui Dominum in carne viderunt et secuti sunt? Nunquid usque hodie inveniuntur, quia de novitate causantur, nomina Dionysii et Saturnini scripta usquam per litanias inter apostolorum nomina? Liquido constat vero quia per antiquissimos codices, penes innumeros locos et gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apostolis scriptus est. Apostolus ergo sit nobis, quia et erat antiquus. Quod denique de beatis Dionysio et Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Ursino, de Austremonio, de Fronto genere Petracorico, de Juliano Cenomanensi, genere Romano, et de aliis qui apostolos viderunt in carne vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro quam a beato Clemente, sive successoribus ejus, in Galliam post beatum Martialem prædicare missi sunt. Illi non specialiter a Christo, sed ab eis qui illos in episcopatus ordine consecrarunt, potestatem ligandi solvendique acceperunt, quemadmodum et ego ipsam potestatem non meo merito, sed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit episcopatus, consecratore meo, præsentem videlicet domno Jordano, hujus sanctæ sedis Lemovicensis pastore, accepi. Sed quid adhuc plura recapitu-

lari opus sit, de quibus jam et ab antiquis Patribus, et a sancta Romana et apostolica sede, et nuper a concilio Bituricensi, et hic hesterni peritorum disputatione plenius ad ordinem perfectum definitum est? Nihil itaque jam aliud restat quam ut a nobis hic in conspectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus nostris ulterius post hoc concilium repugnantis animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitanie, in alio quam in apostolorum ordine et memoria enuntiaverint. »

Et cum austero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, sic dominus Jordanus locutus est ei, dicens : *Petimus auctoritatem vestram, venerabilis pater, ut hodie hoc iudicium suspendatis a clericis hujus sancte sedis. Adhuc enim, secundum Dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me et ipsos solos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos ; si autem non me audierint, adhibebo mecum adhuc unum vel duos ex presentibus coepiscopis fratribus nostris, ut in ore duorum vel trium testimonium stet omne verbum. Quod si eos non audierint, dicam ecclesie, publico presenti concilio, ut omnes audiant in testimonium. Si autem Ecclesiam, hoc est sanctum presens concilium, non audierint, erunt mihi sicut ethnicus et publicanus, et tunc verbo vestre auctoritatis ligate eos, tanquam non hominibus, sed Spiritui sancto inobedientes. Namque, ut ait Augustinus, Spiritus sanctus, qui quondam per apostolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui dignatur, quoties de divinis disserentes veritatem loquimur.*

His verbis primatis credens archiepiscopus : *« Ergo, inquit, cetera quae ad concilium pertinent, Domino opem ferente, discutiantur. »*

Cumque de regulis ecclesiasticis diutius explicassent, ait dominus Jordanus : *Bene placet ut Bituricensis concilii capitula in promptu afferantur, si forte Lemovicensibus haec ipsa tantummodo coaptentur, an aliter clero nostro placeant, sive alia opportune superadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus Ecclesiis sive populis, sive civitatibus, sive gentibus, semper potest congruere, sed quaedam pro qualitate locorum, et gentis, et animorum, quamvis diverso tamen congruenti ordine, in consuetudinem deducuntur. Nihil quippe obest diversa locorum consuetudo, si tamen ratione sive auctoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam auctoritas prevalere debet, nam gentiles pro majorum suorum auctoritate, nulla tamen subnixi ratione, idola colunt. Quia quaedam auctoritas sine ratione videtur esse, ratio vero per semetipsam auctoritatis dignitatem accommodat. Atque ille multorum majorum auctoritas saepe in melius commutata, sive penitus neglecta est, quia minus ratione fulcitur. Gravis autem culpa est, si quis pro arbitrio auctoritatem, quae rationis plena est, contemnere praesumat. Rationabilis itaque auctoritas, sive ratio cum auctoritate, et auctoritas cum ratione, semper ut sese dignam praebet et excellat necesse est. Diversarum igitur consuetudinum usus et observantia per populos,*

A per loca, nisi fidei, spei, et charitati contraria sint, nihil officere Christianae dignitati videntur ; imo illa consuetudo semper ad religionem prodesse creditur, quae tum pro loco, tum pro tempore, pro necessitate, pro dignitate, pro ratione, pro auctoritate, unanimi voluntate fratribus in unum habitantibus bene complacere videtur. Quid enim ? Nunquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere possunt ? Utraque enim ratione et auctoritate firma sunt ; ter quatuor pro quatuor mundi partibus sanctae Trinitati subjectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus sanctae Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir spiritu omnium justorum plenus sanctusque papa Gregorius, prius monachus, postea apostolicus. Novem traditae sunt a discipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones et psalmos ab angelorum choris prolata audivit in caelo, deinde a Niceno concilio, deinde ab ipso sancto Gregorio hic numerus in psalmis et lectionibus atque responsoriis observatus est. Quid etiam Orientalibus vel Occidentalibus clericis usus barbam radendi vel non radendi officere ad religionem videtur ? Isti enim Petrum apostolum auctorem hujus consuetudinis habent ; et cum auctoritate hanc tenent rationem, rationabile esse dicentes clericos a laicis, sicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodesse quam obesse perspicitur. Illi autem barbam non radendi morem eligunt, Paulum sive Jacobum fratrem Domini apostolos in auctoritatem sibi assumptes. Qui cum auctoribus rationem adjungunt (fieri quippe oportet rationabile obsequium nostrum), rationabile dicentes clericos sicut et laicos decorem in facie servare virilem, juxta dignitatem humanae conditionis a Deo creatam, quae solum virum barbam propter decorem habere voluit, et in vertice solummodo capitis clericatus signum praemonstrare ; aliam adjungunt sibi rationem, quia Dominus noster Nazareus et intonsus esse voluit, ferrum super caput ejus non ascendit, coronam spinetam duntaxat in vertice dignatus est pati. Ad cujus instar clericorum corona in vertice, ferro incidente figuratur, ut regnum et sacerdotium Christi etiam in clericorum capitibus rasura ipsa praemonstretur. Ita sicut super hac re nostra consuetudo auctoritatem, simulque rationem et religionis habet augmentum : sic etiam penes Graecos, illorum talis a nostra dissidens consuetudine consuetudo, auctoritatem una cum ratione et religionis continet fructum. Et hac in re neque illi nos, neque nos possumus reprehendere illos : sicut de fidelibus qui carnibus vescebantur, ait apostolus : « Qui non manducat, manducantem non spernat ; et qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, Domino manducat ; et qui non manducat, Domino non manducat (Rom. xiv). » Qui porro auctoritatem observant cum ratione, recte possunt reprehendere illos qui sine ratione custodiunt auctoritatem : hi autem istos nullo modo. Qua de re qui beatum doctorem Aquitanis

inter confessores proponunt, auctoritatem habentes A majorum sine ratione, dicentes sic proposuerunt. Qui ante nos fuerunt illi et illi, merito reprehenduntur ab his qui cum auctoritate rationem ostendunt; proponentes eum una cum aliis apostolis, et dicentes: « Illi et illi antiqui patres apud illa authentica loca, et Romana apostolica sedes, illique peritissimi viri, eum proposuerunt in apostolorum ordine. » Rationabile autem est ut ille qui inter alios a Domino accepit virtutem prædicandi Evangelium, potestatem ligandi et solvendi, scientiam omnium linguarum, et signaculum apostolatus habet Galliam, ideoque apostolus est, merito cum ipsis apostolis proponatur, et memoria ejus de gloria apostolatus semper confirmetur. Isti ergo illos, non illi istos, super hac re arguere juste poterunt. Hæc idcirco dixi ne diversorum diversæ consuetudines et leges, si rationem habent, scandala generent. Observandum equidem nobis magnopere est ante omnia et super omnia, uti mandatum Dei, et non nostras traditiones, populo observandas tradamus: et nihil nisi Scripturarum divinarum auctoritate fultum agendum statuamus; nihilque de cordibus, nihil extra præceptum Domini, et sanctorum Patrum, quod absit, constituere, docere, vel jubere præsumamus. Quæ vero aliis tradimus, primi nos ea ipsi faciamus, ne simus de illis super cathedram Moysi sedentibus, super quibus Salvator ad turbas et ad discipulos suos, ait: « Dicunt enim, et non faciunt (Matth. xxiii); » et iterum: « Digito autem suo nolunt ea movere (ibid.). »

His dictis, conversus archiepiscopus ad eum qui ad dexteram suam super aliam cathedram sedebat, C sacris vestibus ornatum Azenerium abbatem, dixit ad eum: « Rogamus, charissime, ut, sicut dominus Jordanus pontifex jubet, capitula Bituricensis concilii, velut vos ipsi, qui interfuistis, audistis, huic sancto concilio coram exponatis. »

Tunc ipse enuntiare cœpit, dicens:

Hæc sunt capitula, super quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia. Itaque Patrum sequentes vestigia, statuerunt, qui præsentibus ibi fuerunt episcopi, Aymo Bituricensis, Stephanus Aniciensis, Renco Avernensis, Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Cadurcensis, hæc servanda ab ecclesiis sibi commissis.

« In primis, ut per omnes, » etc. (Vide concil. Bituric. an. 1031.

Talia senior eum perorasset, ait dominus Jordanus: Omnia nobis hæc bene placent; tantum de corpore Domini mutando, propter presbyteros qui omnibus Dominicis diebus ad ecclesias suas nequeunt adesse, placet ita temperanter institui, ut ab omnibus valeat inexcusabiliter observari. Quæ enim in Ecclesia instituuntur, sic debent fieri moderata, ut absque importabili fasce ab omnibus portentur, et qualiter animæ salventur, et quod facit Ecclesia, absque murmuratione faciat, et ne inobedientia locum inveniat. Itaque placet ut corpus Domini in anno per duodecim terminos renovetur in omnibus illis ecclesiis ubi incessanter custo-

diri solet, hoc est, in pascha, in pentecoste, in Nativitate sancti Joannis, ad Vincula sancti Petri, in Assumptione sanctæ Maria, in festivitate sancti Michaelis, in omnium sanctorum, in sancti Andree, in Natali Domini, in Hypapante, in Quadragesima, in media Quadragesima. His enim distinctionibus anni omnes presbyteri ad proprias possunt recurrere ecclesias, et ipsum corpus Domini, quod mutatur, non nisi a mundis Ecclesiæ ministris sumatur. Monasteria vero monachorum regularia, quia diligentius et nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum suorum arbitrio de his, sicut de aliis regulis, permittimus: Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per actam et angustam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adolescentia portant, qui episcoporum justis summopere in omnibus obediunt. Tales, inquam legibus non oportet subijci conciliorum, nisi forte reprehensioni vel contemptui patuerint. Sic Apostolus ait: « Justo lex non est posita, sed injustis, et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis et matricidis, homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur. quæ est secundum Evangelium gloria beati Dei quod creditum est mihi (I Tim. . 1) » Nam et abbates regulares non ideo ad synodum venire cogo hujus sedis, ut arguantur, sed ut mihi de rebus ecclesiasticis moderandis consultum præbeant, quatenus ipsi spirituales viri, dum mihi per diversas multorum curas disperso opem ferunt ad sublevandum onus, in retributione coronæ mecum participantur. De cultu enim ecclesiastico et reverentia corporis Domini, probavi ipse oculis meis regulares per Lemovicinum monachos altaria et codices, vestimenta, calices, linteamina, et cuncta quæ ad altare pertinent, mundissima quotidie et cum reverentia servare.

Cumque de his et aliis hujuscemodi, plura dicerentur, et archiepiscopo omnibusque placerent, accusatores justi exstiterunt ex senioribus, qui dicerent in concilio: « In loco Sancti Petri Bellocensis [corr. Bellilocensis] monasterii, sancta Ecclesia Lemovicensis vim patitur. Hic siquidem locus in ordine regulari quondam fuit illustris, nunc autem ita a sæcularibus conculcatus est, ut super monachos ipsius monasterii dominetur abbas sæcularis et absque monachi habitu.

D Clamaverunt omnes qui erant in concilio: « Hoc magna destructio est, ut cæcus videntes ducat, stultus sapientes doceat. Hac enim in re disciplinam oritur, locus hypocrisis monachis datur, occasio propria possidendi monachis datur, per quæ decepti perire possunt. Capite morbido totum corpus inutile est, et pro tali destructione locorum Dei, ira super populos a facie Dei egreditur.

Tunc requisiti monachi supradicti monasterii, astantes in conspectu episcoporum, dixerunt: « Ordinetur nobis abbas idoneus secundum regulam, et in pace erimus: lugentibus enim nobis iste super

nos tyrannidem arripuit. Ut autem presentibus episcopis sit notum, Rodolphus archiepiscopus quondam Bituricensis, monasterium ipsum tempore Caroli regis in fundo suo construxit, et prædiis suis multisque donis satis superque nobilitavit. Post ejus transitum ad cælos longe excursu tempore, occasione reperta, comes Tolosanus cœnobium ipsum suæ potestati addixit, et comiti Petracoricensi in beneficio largitus est. Ille quoque vicecomiti Combornensi concessit, qui nunc nobis laicalem personam imposuit, ea de causa quia Bernardus monachus Solerniacensis, et postea episcopus Cadurcensis, nobis vero abbas, antecessor ejus, avunculus ejus exstitit.

Dixerunt episcopi: « Ecclesiastica officia non secundum carnis originem, sed secundum meritorum virtutem, distribui oportet. »

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, sæculari nobilitate ac generositate magnus, mox vocatus in concilium ante episcopos reus astaret, genibus positus, et super hac re judicaretur secundum canones ita respondit: « O reverentissimi Patres, hanc, rogo, justo iudicio corrigete rem, et libenter consentio. »

Dixerunt Patres: « Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante dominum Jordanum, ut ipse eum regulariter ordinet abbatem ad regendum ipsum locum; et tu extrinsecus non dissipator, sed defensor et provisor loci adesse memento. » Itaque episcopi, postquam de his diu locuti essent, primati Lemovicensi sub testimonio concilii et Willelmi ducis Aquitanorum hoc taliter commiserunt negotium, ut usque ad Natalis Domini festivitatem, quæ in sexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum pastorem secundum regulam. Quod si contradicentes reperiret qui id fieri non permetterent, et ipsos et ipsum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad pristinam revocaretur dignitatem.

Quibusdam sciscitantibus si qui monachorum forte de eodem sæculari loco ad alium regularem transmigrare vellent, utrum eis liceret, eruditi qui aderant, recte sapere tales judicabant. « Tales, inquit, Deo placere student. Nam si perfectus est qui inter malos bonus est, tamen bonorum consortium adipisci laudabile et perutile est. Quia sicut Spiritus sanctus per Psalmistam ait: *Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris, cum perversero autem perverteris* (Psal. xvii). Et rursum Apostolus: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala* (I Cor. xv). Rursum Scriptura ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; et qui communicaverit superbo, induet superbiam* (Eccli. xiii). Nam si lilium inter spinas lucet, tamen gravatur a spinis et gloriosius crescit inter amœna quam inter spineta. Nam et ipse regularis abbas si contigerit ut super sæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos, satius est eos derelinquere, et secum solum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis

tranquillitatem amittere. Et juxta Dominicam vocem, melius est ei luscum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam, hoc est, melius est se solum lucrare quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pati. De talibus loquitur Spiritus sanctus per prophetam, dicens: *Filii hominis, increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas* (Ezech. ii). Et item Job: *Frater fui draconum et socius struthionum* (Job. xxx). Et David: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?* (Psal. liv.) Certe beatus Benedictus sæculares vel agrestes monachos, qui eum veneno necare conati sunt, ideo deseruit, ne mentis suæ tranquillum oculum eorum pessima fœditate turbidaret. Ut enim sancti Patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum assidue cogitare debemus, perturbare potest, quamvis utile, quamvis necessarium sit, abjici oportet; quolibet quippe vitio cor perturbatum Deum cogitare non potest. Hæc dicentes, non eos damnamus qui inter pseudomonachos boni aliquoties vel cum pravis majoribus necessario degunt, si tamen illud adimplent quod scriptum est: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite* (Matth. xxiii); et item: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias* (Cant. ii). Et periculis in falsis fratribus Apostolus exercitatus est, et præcepta pastoris in omnibus adimplere, etiamsi ipse, quod absit, aliter agat. Et in talium exemplo beatus Petrus Lot in testimonium assumit, dicens: *Et justum Lot a nefandorum conversatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant* (II Petr. ii). Nec de solis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Christianis, qui boni inter malos conversantur, hæc dicta sunt. De talibus item Paulus ad discipulos ait: *In medio nationis praviæ et perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo* (Philip. ii). Hinc Joannes Pergami Ecclesiæ: *Scio, inquit, ubi habitas, ubi sedes est Satanae, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam* (Apoc. ii). Ergo, sicut Gregorius ait, bonus non est qui malos tolerare recusat. Et tanto magis mali tolerandi sunt, quanto et amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, qui illicita nolentes, non suo sed alieno imperio vivunt; quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permiserit. Potest autem, quamlibet difficile contingere possit, regularis unus inter plures agrestes conversari, si tamen ab illicitis sese continet; si his quæ sibi ad hujus vitæ usus congruunt, permittente aut dante eo qui sibi præest, contentus fuerit: juxta quod Apostolus loquitur, dicens: *Habentes victum, et tegumentum, his contenti sumus* (I Tim. vi). Sæculares autem monachos illos dicimus quos regulares monachi in die iudicii judicabunt, sicut Ninivitæ, vel regina Austri, dicente Domino, Judæos incredulos damnabunt; vel apostoli duodecim tribus Israel duodecim judicabunt, qui illis credentibus illi credere noluerunt. Sic isti illos

judicabunt quia istis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In capitibus ergo justis monasteria eriguntur et vigent, in vitiosis ruunt et languent. Episcopus itaque, ad cujus diœcesin pertinent monasteria, et abbates, atque Christiani vicini, nisi prohibuerint indignos in pastorem curam ingredi, malum in illos respicit, sicut bona merces a Deo illos expectat, si familiæ Dei dignos constituent dispensatores. »

Hæc et his similia cum mystico et utili audientibus sermone de sublimiori proposito edisserata essent, ait dominus Jordanus : *Ago Deo gratias quia in diœcesi Lemovicensi plura monasteria recto tramite incedunt, et boni odoris de se exempla latius diffundunt, sicut Apostolus ait : « Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi sunt, et in his qui pereunt (II Cor, II). » Hos quippe, qui præsentibus huic sancto concilio intersunt, abbates Lemovicenses laudo, et testificor in Domino Jesu quia cum sibi subditis regulariter agentes lucrandis animabus potius invigilant quam de caducis rebus et transitoriis curent. Dignum est enim ut quicumque suscipiunt animas regendas, præparent se ad rationem reddendam. In primis denique familiam beati Martialis in hac urbe, et Cambonense monasterium beatæ Valeriæ possessionem beati Martialis, et alia quæ ei jure possessionis perpetuæ ab antiquis subjacent temporibus monasteria, non ignoro regulariter vivere. Nihilominus Solemnicum atque Usercam cœnobium nobilissima, monasteria quoque in hac urbe Sancti Martini et Augustini, necnon et congregationem virginum in basilica beatæ Dei genitricis, et alias servorum Dei per Lemovicinum congregationes, gaudeo sancti ordinis reverentiam regulariter observare. Quantum denique in oculis omnipotentis Domini ad intercedendum pro salute populorum congregationes valeant servorum Dei, beatus Gregorius de congregatione sanctimonialium locutus, ostendit, inquit : « Inter tot Longobardorum gladios his nostris temporibus Roma nequaquam subsistere posset, nisi virginum sanctimonialium in hac urbe Comana congregationes suis orationibus tantæ hostilitati resisterent. » Et item : « Ideo, inquit, providendum nobis monasteriis ancillarum Dei, quatenus eis abundanter subsidia ministremus : ne qua forte penuria gravatæ, a suo proposito vel aliquantulum succumbant. » Nam monasteria monachorum idem Gregorius per universum mundum libera et quietam esse volebat, ut si quem episcoporum comperisset aliqua ratione ea excommunicare vel inquietare, graviter in eos vindicaret, quod in epistolis suis facile perspicere poterit. Nos quoque monasteria servorum Dei defensa, quietam et tutam esse desideramus, tanti Patris vestigia sequendo. Verumtamen si culpa superbæ vel inobedienciæ in abbatibus inventa fuerit, eam canonicè insequi oportet, Hoc dixi propter abbatem monasterii Usercensis, quem dicunt hoc anno instituta sancti concilii contempsisse. Quidam enim narraverunt nobis quia excommunicatum vicecomitem Albuciensem interfecit in præda ipse apud suum monasterium sepe-*

A *lierit, super qua re, si vera est, cor meum contristatur. Omnes enim noverunt in sanctis conciliis sic institutum ut si quis ab episcopo suo excommunicatus, interfectus aut obitu proprio mortuus absque reconciliatione fuerit, nullatenus Christianorum sepultura sepeliatur, nisi episcopus, satisfaciens pro eo amicis vel parentibus, absolutionem et licentiam ex hoc concesserit. Sed neque pro eo oretur, nec facultas ejus in eleemosynam suscipiatur, quousque ab episcopo absolvatur. Simili modo si vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus, poenitentiam ex corde petierit, vel esse monachus quæsierit, poenitentia ejus suscipiatur quidem, et viaticum ei pro misericordia tribuatur ; nullatenus tamen sepeliatur, neque post mortem pro eo oretur, donec ab episcopo suo absolvatur. Dicente enim beato Gregorio in Dialogorum libro secundo : « Tantam Ecclesiæ suæ Christus largitus est virtutem, ut etiam qui in hac carne adhuc vivunt, jam carne solutos absolvere valeant, quos vivos ligaverant. Dicente Domino ad Petrum : Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis (Matth. XVI). » Nam sanctus Benedictus duas sanctimoniales, et unum ex fratribus, qui ligati obierant, post mortem absolvit. Idemque papa Gregorius medicum fratrem in ipso exitu vitæ ligavit, nec eum consolari in fine, nec pro eo orare permisit, sed nec eum in cœmeterio ecclesiæ sepeliri sivit ; quem tamen longe post mortem pro misericordia absolvit, et pro eo orare instituit. Verumtamen valde horrendum est, ut beatus papa scribit, cum quis irreconciliatus a sæculo exit. Præterea si quem episcopus ligat, alius absolvere se putat, et ipse decipitur qui eum suscipit, et qui suscipitur perit, et hac occasione falsæ pietatis concilia Patrum destruuntur, et Deus contemnitur, et pax de Ecclesia expellitur. Siquidem ille qui excommunicatum suscipit, idcirco simul cum eo perit, quia similem sortitur excommunicationis vindictam : et, ut beatus Petrus in scriptura beati Clementis ait, quicumque excommunicato consentit, vel in colloquio participatur, unus et ipse est de illis qui Ecclesiam Dei destruunt.*

Cumque in concilio a quibusdam interrogaretur utrum observanda est excommunicatio ei, quem aliquando forte injuste et absque culpa pontifex ligat, Odolricus Pater sic ait : « Quemadmodum beatus Gregorius attestatur, cujus auctoritas minime sperni potest, si pastor ligat aliquem aut juste aut injuste, aut ob culpam aut sine culpa, observanda est excommunicatio, ne is qui injuste forsitan ligatur, ipsam excommunicationem ex alia culpa mereatur. Neque ovis pastorem suum temere reprehendat, ne ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia culpa quæ non erat fiat. Dicit autem de episcopis quia ipsi se hac potestate privant qui vel odio vel gratia, et non secundum meritum causæ, ligant vel solvunt. »

Ad hæc pontifex adjecit, dicens : *Presbyter qui excommunicatum scienter suscipit, ideo ab ordine deponitur, quia semetipsum excommunicat qui excommunicato consentit.*

Tunc episcopi eixerunt : « Statuimus canonice ut qui amplius excommunicatum nesciens susceperit, et postea probaverit, ad pœnitentiam mox recurrat in conspectu et iudicio episcopi sui. Qui autem scienter id egerit, sive in vita, sive in morte, sive aliquid de facultate damnati in eleemosynam probatus fuerit suscepisse, ab ordine presbyter cesset, nec gradum recipiat, nisi satisfactus, ab episcopo suo sacris vestimentis reinduatur. Si presbyter non est, communionem eucharistiæ et audientiam missæ privetur usque ad reconciliationem episcopi. Quando autem episcopus presbyterum deposuerit, sic agat : Jubeat eum prius indui omnibus sacerdotalibus indumentis, deinde manu sua auferat ei manipulum, deinde casulam, deinde mediam stolam de collo reflectat ei inter scapulas sub latere dextro, et depositus est a presbyteratu in diaconatum. Quando quemlibet excommunicaverit, eât publice ad ostium ecclesiæ et ostium pro eo claudat. Dum absolverit, ambulet cum eo usque ad portas ecclesiæ, et aperiat ei ut ingrediatur. Aliter autem nullus excommunicatus ecclesiam ingrediatur, quia nefarium et illicitum est. Presbyteri autem, de ignotis causis ; episcopi, de notis excommunicare est, ne episcopi vilescat potestas. »

His dictis, cum accusatum abbatem inquirerent quid responderet, ille respondit domino primati : « Domine, inquit, Pater, de hac re, qua accusor, veritas vobis nuntiata non est. Absit a me ut absque vestra licentia aliquando suscipiam excommunicatum. Ordo enim noster quanto sublimior est, tanto subjectior et promptior ad obediendum episcopis ut sit, necesse est. In episcopis enim ipsum Deum honoramus, vel contemnimus, sicut ipse ait : *Qui vos audit, me audit ; et qui vos spernit, me spernit (Luc. x)*. Ecce idoneos testes adhibeo, quia ille vicecomes excommunicatus, postquam prædando interfectus est (comites enim prædantes, excommunicati palam in omnibus conciliis sunt) me ignorante a militibus suis ad monasterium nostrum deportatus est, cujus corpus neque suscepimus, neque sepelivimus, sed sine officio sacro retro ultra aquam revehi jussimus, ubi milites ipsi, nullo clericorum astante, sepelierunt illud. »

Quo audito, episcopi judicaverunt, dicentes : « Si ita est, nec ille excommunicatus sepultus est, nec abbas monasterii culpabilis judicari potest. »

Tunc episcopus Cadurcensis cœpit enarrare, dicens : « Nuperrime, post concilium Bituricense, quidam de excommunicatis eques in nostra diocesi interfectus est, quem ego, rogantibus amicis et propinquis ejus, nullatenus solvere volui, ut cæteri metum haberent ; gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque sine sacerdotis obsequio a militibus apud quamdam ecclesiam Sancti Petri, non me jubente, sepultus est. Mane autem facto, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, et nudum super faciem terræ inventum est ; tumulus autem, ubi sepulturam habuerat, intactus ita ut dimissus pridem fuerat repertus est. Quem iterum milites ape-

ruere, et nihil in eo aliud nisi vestes quibus involutum fuerat, invenerunt. Rursus cadaver ibidem sepeliunt, et diligenter tumulum sub enormi pondere terræ et lapidum claudunt, sed die altero projectum cadaver et tumulum intactum ut supra aspiciunt. Quinquies sepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur. Tanto demum victi stupore, corpus longe a cœmeterio ecclesiæ terra obruant. Quo terrore percussi principes militiæ, pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam distulerunt. »

Ad hæc respondit concilium : « Quid hoc aliud est nisi quia sub oculis hominum arbiter omnium affirmat Ecclesiæ suæ auctoritatem, quia excommunicati sepultura Christianorum juste ab episcopis segregantur ? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem sectantur. Non enim Christiani dicendi sunt, de quibus ait Apostolus : *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1)*. Item Jacobus : *Fides sine operibus mortua est (Jac. 1)*. Certe Dathan et Abiron pro pastorum suorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in episcopo suo Deum contemnens, juste insepultus ab Ecclesia disjungitur, si in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem. »

Odolricus interea venerabilis Pater familiæ beati Martialis, sedens in cathedra juxta primatem Lemovicensem, sacris ut erat indutus ornamentis, dare cœpit consilium episcopis, dicens : « Hic vos, charissimi, decernere oportet medicinam quam contra generalem morbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, sicut est vestra voluntas, principes militiæ Lemovicensis vobis obstiterint, quid contra ista sit agendum ? » Dixerunt episcopi : Hac in re petimus, charissime, ipse date consultum. Quibus ille : « Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione, eo videlicet modo ut nemo nisi clericus aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimato, et infra, in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium episcopatum ad sepeliendum portetur. Divinum officium per omnes ecclesias latenter agatur, et baptismus potentibus tribuatur. Circa horam tertiam signa sonent in ecclesiis omnibus, et omnes prout in faciem preces pro tribulatione et pace fundant. Pœnitentia et viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes ecclesias sicut in Parasceve nudentur, et cruces et ornamenta abscondantur, quia signum luctus et tristiæ omnibus est. Ad missas tantum, quas unusquisque sacerdotum januis ecclesiarum obsecratis fecerit, altaria induantur, et iterum post missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri osculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel transeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos quam illos quibus in Quadragesima vesci licitum est. Nemo laicorum aut clericorum tondeatur neque radatur, quousque districti principes, capita populorum, per omnia sancto obediant concilio. Si quis vero probatus fuerit aliquo modo

hujus vinculi violator, non recipiatur, nisi cum digna penitentia. Magnopere enim episcoporum excommunicatio est observanda, ne forte plus irascatur furor Domini super nos et super populum. »

Tunc interrogatum est in concilio utrum uni aut duobus primoribus, si obedierint, debeat ad episcopo ignosci, sine omnibus aliis, an non? Quod Æmilius pontifex et Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, respondentes: « Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipsum solum cum gaudio debemus suscipere. »

Odolricus autem Pater sic respondit: « Si una de centum perditis ad salutem lucratur, gaudium est coram angelis Dei. Si quis denique post mortem inobediendi ad obediendum episcopo festinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum absolvi necesse est. Nam de his qui ad penitentiam compunctos non suscipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore sæculi absolvunt, sic Spiritus sanctus per prophetam dicit: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, et vivificabant animas quæ non vivunt (Ezech. XIII).* Et rursum: *Væ his qui dicunt bonum malum, et malum bonum, ponentes lucem tenebras, et tenebras lucem (Isa. v).* Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, cæteri vero omnes attrita fronte rebelles extiterint, pacificum suscipite in pace Christi eique in omnibus opem ferre, et terram honoremque ejus in absolute gaudentes et liberam esse permittite: cæteræ autem partes Lemovicensis terræ quæ rebelles principes habent, in supradicto relinquantur anathematis usque ad dignam correctionem, ut sit inter bonum et malum differentia, ac si inter lucem et tenebras. Quod si omnes majores potestates Lemovicenses pacem consenserint, ut omnia sint absoluta, et aliqui de privatis militibus sive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes, hi tales ita privatim excommunicentur, ut sint segregati a communione corporis et sanguinis Domini; in ecclesiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Christianis non comedant, neque bibant, neque ambulent; linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant; non tondeantur neque radantur: ad nullas orationes proficisci præsumant; si infirmi fuerint, non visitentur a clerico: morientes in ipsa excommunicatione, non sint de loco levati in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra neque aliqua munitione: substantiam eorum nullas pro animabus eorum in eleemosynam accipiat. »

Dictus in concilio est: « Si quis de episcopis aliquoties timore, vel amore, vel pecunia se inflexerit, ut secundum concilium non distingat per justitiam illum quem distingere debet, et potest, sive absolverit vivum vel mortuum, quem absolvere non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipse cum aliis episcopis instituit, ab ipsis episcopis deponatur usque ad spatium temporis, quod ipsi episcopi concorditer judicabunt. » Dixerunt

episcopi omnes: « Placet nobis hæc propositio, et sic fiat. Similiter fiat de illo episcopo, qui excommunicatum alterius episcopi susceperit vivum, sive mortuum, vel in episcopatu suscipi a quoquam permiserit vel consenserit. »

Interea cum talia episcopi sermocinarentur, querimonia in concilio commota est a dicentibus: « In monasterio Beati Martialis sursum in Pascha et Pentecoste baptismus agitur, et ibi servi a dominis suis libertate donantur. Hæc volunt clerici hujus sedis non amplius alibi quam in hac sede administrari. »

His opposita sunt ista a sanum sapientibus, qui sic responderunt: « In oratorio Sancti Joannis Baptistæ, quod est ad meridiem, sursum secus Salvatoris basilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati sunt, et tantummodo in Pascha et Pentecoste ibi semper solet agi baptismus; aliis vero temporibus per totum annum in ecclesia Sancti Michaelis, de illa superiori parochia baptizantur infantes; nec ullo modo pro his hæc sancta sedes hactenus querelas commovit. Parochiani siquidem Sancti Petri ecclesiæ Cairogensis, et quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios suos ad scrutinium in Quadragesima, et baptizandos in Pascha, sive in Pentecoste, ad hanc deferunt sedem. Parochiam vero ecclesiæ Sancti Michaelis, et ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Arenis, et aliarum ecclesiarum, quæ basilicæ Beati Martialis subjectæ sunt, et quicumque de principibus ex toto Lemovicino, sive de externis Aquitanicæ civitatibus voluerint, filios suos baptizandos sursum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique semper fuit consuetudo ut quicumque voluerint, sursum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, servos suos libertati darent. Quod ergo usque ad nos semper licitum, nec amplius prohibitum, quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum justo judicio judicent præsentis episcopi quid hac in re æquum sit. »

Dixerunt episcopi: « Beato Martiali privilegium suum ab antiquis statutum auferre nefarium est. Hæc autem sedes beati Martialis caput et mater omnium Gallicæ ecclesiarum est, quia prima ante omnes alias in Gallia existit Deo consecrata; ideoque Lemovicenses omnes ecclesiæ præsertim huic tanquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipsa autem sedes et mater, nullatenus a filiabus suis cæteris ecclesiis justa antiquitus concessa tollat instituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex et assensum præbere debet, ut Ecclesiæ sibi subjectæ in honore antiquo perseverent. Itaque in Beati Martialis monasterio, sicut antiquitus solitum erat, propter ordinem paschalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, et propter trinas litanias, et propter stationem ad fontes, recte opportunum est celebrari baptismum, de tribus non minus infantibus, in Pascha solummodo et Pentecoste. Similiter fieri congruum est in aliis monasteriis et

ecclesiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id solitum est, ita tamen ut major numerus baptizandorum sit apud hanc matrem ecclesiam. Et hi qui in aliis ecclesiis apud hanc civitatem baptizantur, ipso die coram episcopo ad confirmationem in hac sede cum luminaribus exhibeantur. Ubi enim cereus paschalis consecratur et baptismus agitur, ibi honestius paschalis ordo perficitur, et tres litanie, quae in Sabbatis Paschae et Pentecostes nulla ratione praetermitti possunt, ne, quod absit, auctoritas Spiritus sancti vilescat, aptius persolvuntur. Post sex enim lectiones, septena fit in choro a pluribus simul cantoribus solemniter indutis. Deinde cum terna ipsi cantores et sacerdotes ac caeteri ministri procedunt ad fontes. Facto vero baptismo de tribus tantum infantibus (nam caeteri, si plus fuerint, ab alio presbytero qui ibi remanserit baptizantur) cum terna a fontibus regrediuntur, qui ad chorum, ad chorum; et qui ad altare, ad altare, cum cereis nondum luminatis, sonantibus interim omnibus signis. Finita enim ipsa terna, et cessantibus metallinis clangoribus, mox hymnus angelorum a sacerdote excelsa voce proferitur, illuminata jam omni ecclesia, ex quo cantores clamaverint: *Accendite*.

« Hæc de baptismo satis sint. Nunc de servorum libertate dicendum, quia hanc agere licitum est vel apud hanc sedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcunque ecclesiam Domini elegerint coram testibus, vel ante corpus defuncti proximi, sicut sæpe per plures civitates fieri videmus; ita sane ut hujus sedis nominativus cancellarius libertatem scribat. Nam et apud regale palatium vel in quocunque loco rex fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus; imo lex Salica continet ut ubicunque servi dominus voluerit, potest servum relaxare. »

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, et de indicendis jejuniis et litanis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud sedem duntaxat debeant institui et edici, dixerunt episcopi: « Prædicatione non solum apud sedem, sed etiam per omnes ecclesias assiduanda est, ubi hanc dare strenuum doctorem Domini voluntas inspirat; etenim adeo gemendum est, quia valde rari sunt in messe Dei operarii. Et si multi sunt qui bona audiant, sed rari sunt qui dicant. Nam omnes sacerdotes quibus parochia commissa est, omnibus Dominicis et festi-
vis diebus admonere prædicando populum debent, secundum illud: *Argue, obsecra, increpa* (II Tim. iv). Quia sacerdos, si sine prædicationis sonitu incedit, interminatione divina mortis reus est; episcopus autem quos doctos ad officium viderit et idoneos, non tantum jussu sed etiam rogatu ad tam sublime opus incitare debet. Quod officium sive monachus sive clericus suscipere nequaquam potest, nisi in gradu lectoris fuerit ab episcopo ordinatus. Porro de litanis indicendis, sive jejuniis, sic in libro Capitulum Caroli insertum est: « Quando tribulatio super populum venerit, sive mortalitatis, sive hostilitatis,

« sive famis, aut intemperantiæ aeris, vel si quid hujusmodi, et non fuerimus præsentibus, nullus nostrum expectet edictum, sed mutuo se exhortantes clerici, sive monachi, una cum populo festinent in litanis vel jejuniis misericordiam Domini super regnum nostrum inclinare. » Igitur si talia sine sedis consultu, necessitate, non temeritate, vel, quod absit, typho superbiæ, ab alia ecclesia instituta fuerint, nihil est quod indignentur clerici sedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax et unitas inter sedem et alias ecclesias permaneat inconvulsa. »

Episcopus autem Petracoricensis de quodam canonico suo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo proposuit, dicens ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in consilio responsum est: « Canones judicent. Quomodo enim nostro possumus arbitrio judicare quidquam, cum omnia a prioribus judicata sint? nihil quippe dicendum quod non prius dictum sit. »

Tunc lecti sunt Canones apostolorum, ubi in capitulo 27 ita dicitur: « *Qui clerici debeant conjugibus copulari.* — In nuptis qui ad clerum proveci sunt, præcipimus ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresque tantummodo. » Et iterum dictum est: « Canones Toletani et hoc judicant ut in monasteriis nutriti cum venerint ad annos adolescentiæ, detur eis optio libera utrum velint vivere propositum an inter laicos esse. Qui voluerint, uxores ducant; qui autem propositum in sua potestate relictum voverint, non ultra eis ad sæculum licet respicere. Nam concilium Bituricense, sicut audivimus, judicavit ut qui clericaturam suam dimittit, ab aliis clericis separetur. »

Item de abbatibus quibusdam proposita quæstio est, qui majoribus festis capellanum et plures diaconos ad celebrandam missam, sicut episcopi, habeat; et consulte tractatum est hoc non pro usurpatione, sed honore solemnitatis fieri; nec solum abbatibus, sed etiam aliis sacerdotibus apud plures ecclesias, ubi magni numeri congregationes monachorum aut canonicorum sunt, propter solemnitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus vel reliquis sacerdotibus in solemnibus adhibentur. Episcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnunquam septem diaconi pro opportunitate festivitatum et ad omnes publicas missas præsto sint. Nam in monasterio Beati Martialis, notum est semper antiquum morem servatum hodieque servari, et nunquam debere prætermitti, scilicet in Pascha et eminentioribus per annum festis tres diaconos et capellanum ministrare abbati in publica missa, aliis autem diebus sive minoribus festis capellanum tantummodo et unum diaconem.

Tunc accusabantur quidam qui propter presbyterii gradum pecuniam dederant, et alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu sibi virilia amputaverant; alii vero qui

in laicali ordine homicidium fecerant, et postea monachi facti, gradum diaconi susceperant. Dictum de his in concilio est: « Nulla his misericordia potest tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos sancti Patres damnant, absolvimus, falsam eis misericordiam et æternam mortem impendimus. »

Tunc Canones apostolorum prolati sunt, ubi capitulo 30 legitur: « Si quis episcopus, presbyter aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur et ipse et ordinator, ejus, et a communione modis omnibus abscindatur, sicut ego Petrus Simonem Magum dejeci. » Item capitulo 31: « Si quis episcopus, sæcularibus potestatibus usus, episcopatum vel ecclesiam per illos obtinuerit, deponatur et segregetur, et omnes qui illi communicant. » Item capitulo 17: « Si quis post baptismum secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deserviunt. » Item capitulo 18: « Si quis viduam velectam acceperit, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis mancipantur spectaculis non potest esse episcopus, non presbyter, non diaconus, nec ex numero eorum qui ad altare deserviunt. » Item capitulo 21: « Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione sunt ejus amputata virilia, vel si ita natus est, et est dignus, efficiatur episcopus. » Item capitulo 22: « Si quis abscidit semetipsum, id est si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus [sui ipsius] homicida est, et Dei conditionis inimicus. » (cap. 23.) « Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnatur, quia suus homicida est. » (cap. 24.) « Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator existit. » De homicidis vero dictum est: « Ut si quis voluntarius, et non per necessitatem, fecerit homicidium, et postea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non potest. Monachi enim qui ad gradus provehuntur ecclesiasticos, summopere providendum est abbati illos episcopo offerenti, ut idonei et probati sint, juxta quod sanctus Benedictus ait: « Si quis abbas sibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de suis eligat qui dignus sit sacerdotio fungi. » Nam ille qui adhuc vivens est, qui Stephanum episcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine pœnitentiam Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus est. Qui legere et cantare tanquam peritus clericus sciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri episcopo ad gradus altaris. At prudenter tractans venerandus abbas, litteris directis ad papam Romanum consultum expostulat, et crimen monachi intimat, cui apostolicus talia remandat: « Impossibile est talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre potest oblationem ad manus sacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor Domini descendat; sed nec communionem sanctam accipere potest: in exitu eutem vitæ pro misericordia ei viaticum detur. Nihil hic

A « aliud quam luctum agat, si forte illic misericordiam inveniat. Ita hactenus ille vivat, permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans. »

Item inquisitum est de temporibus ordinum quia nonnulli ex episcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores episcopi non faciebant. Revoluta sunt ergo Patrum statuta; et inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per mensem Martium et Junium, Septembrem quoque atque Decembrem Sabbato videlicet in duodecim Lectionibus, quando jejunia Quatuor Temporum aguntur. Ubi si tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut Sabbato non possit omnes episcopus consecrare, in crastina Dominica usque ad horam sextam a mane qui superfuerint debent ordinari. Alias autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla festivitate, nisi Dominica die, quam tamen jejunium generale in Sabbato præcesserit. Nam et ipse episcopus ordinari non potest, nisi in Dominica die, circa horam diei tertiam. De sancto autem Gregorio constat quia nunquam nisi in mense Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apostolus in mense Decembrio, et non aliubi; in Junia autem tantummodo beatus..... porro in Septembri et non alio beatus... ..

Rursum in concilio conquisitum [for., conquestum], est de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus episcopis suis a Romano papa pœnitentiam et absolutionem accipiunt, et hac de causa pax et concilium in Aquitania destruitur, dum quos isti juste ligant, ille injuste absolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus Sanctæ Mariæ Aniciensis ecclesiæ, cœpit explicare, dicens: « Stephanus Arvernensis præsul ante hos annos Pontium comitem Arvernensem excommunicatione obstrinxit, pro uxore legitima, quam dimiserat, et aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absolvere, nisi emendatum, comes Romæ a domno papa absolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter episcopus ferens, conquisitorias [corr., conquestorias] litteras Romam apostolico misit; cui ille in hunc modum remisit epistolam. « Quod nescienter egi, frater charissime, non mea, sed tua est culpa. Scis enim quia quicumque de universa Dei Ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum, ad me causa remedii recurrit, impossibile est mihi ejus curam negligere, dicente Domino ad beatum specialiter Petrum: *Petre, pasce oves meas* (Joan. XXI). Quod ergo modo sedes apostolica poterit ejicere aliquem de medela, nisi rationabili causa? Debueras certe mihi, antequam illa mortua [morbida] ovis Romam veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus; et ego eam omnimodo abjicerem, tuamque firmando auctoritatem, eam anathematis ictu repercuterem. Profliteor quippe omnibus consacerdotibus meis ubi-

« que terrarum, adiutorem me et consolatorem
 « potius esse quam contradictorem. Absit enim
 « schisma a me et a cœpiscopis meis. Itaque illam
 « pœnitentiam et absolutionem, quam tuo excom-
 « municato ignoranter dederam, et ille fraudulentè
 « accepit, irratam facio et cassam, ut de illa nihil
 « aliud speret quam maledictionem quoad satisfa-
 « ctum tu justè absolvas. »

Dicebant ergo episcopi ad invicem: « Frustra hæc
 querela adversus caput nostrum mutire audeat :
 apostolicus enim absque culpa est, et potius nos
 culpabiles sumus, nisi litteris nostris ei notum fa-
 ciamus, de quibus nolumus ut absolvantur. Cum
 ergo tales deceperint apostolicum, ut fraudulentè
 absolvantur ab eo, irrita est eis illa absolutio,
 ideoque nec ab eo nec a nobis confirmanda. » Qui-
 dam autem in concilio dixit : « Vidi nuper de epi-
 scopo Engolismensi, qui præsens est, quod dico.
 Quidam ex suis parochianis excommunicatus ab eo,
 dum satisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo
 pœnitentiam. Qui sine licentia episcopi sui papæ Ro-
 mano subripuit pœnitentiæ legem, et litteras ex
 nomine ejus episcopo detulit in Cœna Domini, qui-
 bus episcopum rogabat apostolicus quatenus illi
 pœnitentiam, quam imposuerat affirmaret. Episco-
 pus vero, intelligens fraudem, ait homini : « Versa
 « vice, quod ego postulare debueram ab apostolico,
 « apostolicus postulat a me. Non credere possum
 « hoc mandatum ab eo exortum, hoc tibi nihil
 « utile est, et donec aut a me vel ab hujus sedis ar-
 « chidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam,
 « permane in excommunicatione. Et ejecit eum
 « foras de ecclesia. »

Et dixerunt episcopi : « Hoc ab ipsis apostoli-
 cis Romanis et cæteris Patribus cautum tenemus,
 ut parochiano suo episcopus si pœnitentiã impo-
 nit, eumque papæ dirigit, ut judicet utrum sit an
 non pœnitentiã digna pro tali reatu, potest eam
 confirmare auctoritas papæ, aut levigare, aut su-
 peradjudicare. Judicium enim totius Ecclesiæ maxime
 in apostolica Romana sede constat. Item si episco-
 pus parochianum suum cum testibus vel litteris
 apostolico ad pœnitentiã accipiendam direxerit,
 ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in
 quibus episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiã
 imponendam, hic talis licenter a papa remedium
 sumere potest. Nam inconsulto episcopo suo, ab
 apostolico pœnitentiã et absolutionem nemini ac-
 cipere licet. Sane, ut exempli causa aliquid dica-
 tur, beatus Martialis Aquitaniæ apostolus Stephano
 regi Galliarum, qui sub Nerone Galliam usque ad
 montes Pyrenæos regendi habebat potestatem, pro
 virginis Valeriæ interfectione cæterisque reatibus
 jam pœnitentiã indixerat, jam fonte baptismatis,
 quo cuncta delentur admissa, ipsum purificaverat.

Attamen quia necesse principi fuit ut Romam cum
 legionibus Galligenis, jubente Nerone, properaret,
 præmonente, ut credimus, beato Martiale, beatum
 Petrum apostolum adiit et pro virginis interfectione
 ab eo se absolvi postulavit. Illa profecto principis
 absolutio a beato Petro, confirmatio illius fuit ab-
 solutionis et pœnitentiæ, quam ei beatus Martialis
 indixerat. Certe beatus Petrus si sciret illum esse
 a beato Martiale excommunicatione obligatum, po-
 tius eum damnaret quam absolveret. Sic apostolici
 Romani episcoporum omnium sententiã confir-
 mare, non dissolvere debent, quia sicut membra
 caput suum sequi, ita caput membra sua necesse
 est non contristari. Referam vero ad ædificationem
 quod dudum de illo milite contigit Vascone qui,
 jubente duce Vasconum Sancio, seniorem suum
 decollavit, invitus tamen, et errore ducis perterri-
 tus id egit, interminante irato duce, et dicente :
 « Nisi istum occideris, occidam te. » Uno ergo ictu
 seniorem proprium decollavit, et gravissimo dolore
 repletus, ad episcopum suum pœnitentiæ causa
 recucurrit. Cui ille compassus dixit : « Debueras
 « pro seniore tuo mortem suscipere, antequam illi
 « manus aliquo modo inferres, et martyr Dei pro
 « tali fide fieres, sed gravissimum reatum egisti,
 « et nobis inauditum. Nescio tibi consilium ferre
 « pœnitentiæ, sed vade quantocitius ad papam
 « Romanum. Si tibi ille pœnitentiã concedit, et
 « ego gaudeo, et confirmo; si te ille abjecerit, nun-
 « quam nec a me nec ab aliquo invenies pœniten-
 « tiã. » Quod ille concitus implevit, et cum
 testibus detulit secum litteras episcopi sui. Et cum
 apostolicus secunda paschali feria apud Sanctum
 Petrum sacra agens post evangelium resedisset,
 cepit ille reus ante eum in conspectu totius Eccle-
 siæ gravissime plorans et suspirans exclamare,
 dicens : « Pœnitentiã volo, domine ; pœnitentiã
 « volo, domine. » Et apostolicus, qui dextra læva-
 que ei assistebant ait : « Requirit pro qua culpa. »
 Ille inquisitus nihil aliud dicebat : « Creatorem
 « meum offendi, Creatorem meum offendi. » Cui
 apostolicus : « Cur, inquit, episcopum tuum non
 « exspectabas ? » Et ille : « Episcopus meus me misit
 « ad te. » Tunc testes apostolico suggesterunt cul-
 pam eique litteras episcopi protulerunt. Sic apo-
 stolicus episcopo qui a dextris ejus stabat locutus
 est, dicens : « Recognita auctoritatem divinam,
 « quali pœnitentiã hic mortuus possit vivificari. »
 Et episcopus ait : « Dominus dicit in Evangelio :
 « Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel sor-
 « res, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut fi-
 « lios, aut agros, propter nomen meum, centuplum
 « accipiet (Matth. xix). . . »

Cætera desiderantur.